

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1999-2000

5 april 2000

HANDELINGEN

PLENAIRE VERGADERING

MORGENVERGADERING

BELEIDSNOTA MONUMENTEN, LANDSCHAPPEN EN ARCHEOLOGIE 1999-2004

BELEIDSNOTA AMBTENARENZAKEN 1999-2004

Inhoud

Nr. 52

Woensdag 5 april 2000
Morgenvergadering

Berichten van verhindering	1
Beleidsnota Monumenten, Landschappen en Archeologie 1999-2004, ingediend door de heer Johan Sauwens, Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Ambtenarenzaken en Sport – 159 (1999-2000) – Nr. 1	
Bespreking	1
Sprekers : mevrouw Mieke Van Hecke, de heren Cis Schepens, Miel Verrijken, Dany Vandebosche en Dirk Holemans, mevrouw Margriet Hermans en minister Johan Sauwens	
Met redenen omklede motie	15
Beleidsnota Ambtenarenzaken 1999-2004, ingediend door de heer Johan Sauwens, Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Ambtenarenzaken en Sport – 160 (1999-2000) – Nr. 1 + Addendum	
Bespreking	15
Sprekers : de heren John Taylor, Eric Van Rompuy, Marc van den Abeelen, Mark Van Der Poorten, Dany Vandebosche, Dirk Holemans en Etienne Van Vaerenbergh en minister Johan Sauwens	
Met redenen omklede moties	29
Regeling van de werkzaamheden	29

VOORZITTER : De heer Norbert De Batselier

- *De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.*
- *De vergadering wordt geopend om 10.13 uur.*

De voorzitter : Dames en heren, de vergadering is geopend.

BERICHTEN VAN VERHINDERING

Niki De Gryze, Jo Vermeulen, Johan Weyts : gezondheidsredenen ;

Paul Wille : buitenslands ;

Gilbert Bossuyt, Anny De Maght-Aelbrecht, Dominiek Lootens-Stael : ambtsverplichtingen.

BELEIDSNOTA Monumenten, Landschappen en Archeologie 1999-2004, ingediend door de heer Johan Sauwens, Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Ambtenarenzaken en Sport – 159 (1999-2000) – Nr. 1

Bespreking

De voorzitter : Dames en heren, aan de orde is de beleidsnota Monumenten, Landschappen en Archeologie 1999-2004, ingediend door de heer Sauwens, Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Ambtenarenzaken en Sport.

De bespreking is geopend.

Mevrouw Van Hecke heeft het woord.

Mevrouw Mieke Van Hecke (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, de verdienste van de heer Sauwens als eerste Vlaamse minister die van Monumentenzorg een duidelijke beleidsoptie maakte, is groot. Allicht vroeg hij daarom zelf om deze materie opnieuw toegewezen te krijgen.

Zijn opvolger zat echter evenmin stil. Voormalig minister Martens ontwikkelde een beleidsvisie met duidelijke en eigen accenten. De CVP-fractie betreurt dat de periode 1995-1999 wordt genegeerd in de beleidsnota. Het lijkt alsof die periode niet heeft bestaan en er sprake was van een stand-still : geen monumentenzorg, geen middelen, geen budgetverhoging.

De oriënteringsnota Monumentenzorg van voormalig minister Martens kan echter niet worden genegeerd in het Vlaamse monumentenbeleid. Hetzelfde geldt voor de studies en projecten die hij liet uitvoeren. In de beleidsnota wordt de omvangrijke en degelijke studie over het kerkelijk patrimonium zelfs niet vermeld, net zo min als het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur dat in zijn inventaris waardevolle selectiecriteria hanteerde. De toekomst van al dit waardevolle erfgoed is na lezing van de beleidsnota onzekerder dan ooit.

De beleidsnota Monumentenzorg lijdt aan hetzelfde euvel als alle andere beleidsnota's van deze regering : het blijft bij een inventariserende, onvolledige opsomming, zonder duidelijke prioriteiten, zonder gemotiveerde keuzes, zonder timing en zonder budgettaire planning.

We betreuren de trendbreuk waarbij de minister blijkbaar afstapt van een integrale visie op monumentenzorg, ondanks zijn woorden in de inleiding. In de praktische opsomming en toepassing staat het monument op zich centraal. De omgeving wordt blijkbaar ondergeschikt aan het monument. Een integraal ruimtelijk beleid voor gemeenten wordt daardoor bemoeilijkt. We vinden dit geen goede zaak, noch voor de monumentenzorg, noch voor het gemeentelijke beleid inzake ruimtelijk ordening. Een omgeving kan soms waardevoller zijn zonder monument. Een gebouw gedeeltelijk afbreken kan noodzakelijk zijn om een goede omgevingszorg mogelijk te maken. Alle internationale organisaties inzake monumentenzorg pleiten voor een integrale visie en niet voor een louter beschermingsbeleid zoals de minister het voorstelt.

'Beschermen om te beschermen' is blijkbaar het motto van de minister. Hij gaat zelfs zo ver in zijn beschermingsdrang dat hij alles wat wordt geïnventariseerd meteen wil beschermen. Wat er na de bescherming met deze monumenten moet gebeuren, lijkt bijkomstig. Bescherming heeft verregaande consequenties zowel voor de eigenaars van deze gebouwen, die trouwens geen verweer hebben tegen de opname in de inventaris, als voor het ruimtelijk beleid en het budget van de betrokken

Van Hecke

provincie- en gemeentebesturen. Of de monumenten daarvan beter worden, is nog maar de vraag.

De titel 'beschermen om te beheren' voorspelt weinig goeds. Nu al weigert de administratie stedenbouw een bouwvergunning af te leveren voor niet-beschermde monumenten van zodra ze in een inventaris werden opgenomen. De Vlamingen zijn heel braaf : ze stappen niet naar de rechter. Een statisch monumentenbeleid is niet alleen uit de tijd, maar ook een slecht beleid. Onze vraag blijft waarom de minister geen selectie overweegt in zijn beschermingsdrang. Alleen de beste voorbeelden verdienen bescherming. Voor de CVP houdt bescherming meer in dan een titel en een bordje op de muur. Een beschermd monument moet worden onderhouden en moet leven. Het moet een toekomstgerichte, maatschappelijk geïntegreerde bestemming krijgen. Dit is de kernvraag van een moderne, integrale monumentenzorg.

Tijd lijkt voor de minister een grote boosdoener. Hij wil de tijd stopzetten en alle gebouwen in hun oorspronkelijke staat klasseren. Tijd kan ook een positieve invloed hebben omdat hij een natuurlijke selectie genereert en eigentijdse architectuur toelaat. Dat lijkt de minister niet te beseffen. Een vergelijking tussen Gent en Brugge illustreert deze stelling. Brugge werd in zijn geheel beschermd en als het ware bevroren in de toestand waarin het zich bevond op het moment van de bescherming. Mooi, maar één voorbeeld in Vlaanderen is voldoende. Gent daarentegen leeft met mooie architecturale gebouwen uit alle periodes, ook uit de twintigste eeuw, en is zodoende bouwkundig en op het gebied van monumentenzorg een interessantere stad. De tijd heeft hier zijn werk gedaan.

Ook kerken zijn levende gebouwen waar plaats moet zijn voor hedendaagse vormgeving en religieuze beleving. Zo kost het restaureren van orgels in hun oorspronkelijke staat niet alleen veel geld, maar kan het hen ook voor lange tijd onbruikbaar maken voor de liturgie en de musici. We stellen ons dan ook vragen bij de maatschappelijke relevantie van te dure restauraties die gebouwen meer dood dan levend houden.

Dit brengt ons bij een ander probleem waarvoor we geen aanzet tot oplossing zagen. Het begrip 'roerend erfgoed dat onroerend wordt door bestemming' werd recent verbreed tot 'met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijkomende uitrusting en de decoratieve elementen'. Deze nieuwe defini-

tie heeft scherpere criteria nodig als we niet willen dat alle meubels, machineparken enzovoort in beschermde scholen, kastelen, fabriekshallen, militaire gebouwen letterlijk vastgeroest geraken waardoor herbesteding bijna onmogelijk wordt.

Mijnheer de minister, we stellen ons vragen bij het nut van de indeling in Hoofdstuk 3. Deze indeling is niet wetenschappelijk, niet volledig – zo werden rollend en vliegend erfgoed vergeten – en u grijpt de kans niet om prioriteiten te leggen. De tekst over het kerkelijk erfgoed is hier zelfs twee lijnen korter dan deze over het klein historisch erfgoed zoals 'houten elektriciteitspalen', al kunnen die de moeite waard zijn in een bepaald landschap. De minister wil blijkbaar alles tegelijk beschermen maar zal hij dit ook allemaal tegelijk kunnen betalen ? Deze cruciale vraag hebben we tot nu toe nog niet gesteld, maar blijft essentieel verbonden met de inhoud van deze beleidsnota.

De voorzitter : Minister Sauwens heeft het woord.

Minister Johan Sauwens : Ik voel men enigszins verbijsterd. Ik had enige minuten nodig om de tenor van uw betoog te begrijpen. Minister Martens heeft zeker zijn verdiensten. Hij heeft onder meer het beschermingsbeleid voortgezet. Wij pleiten nu voor een drastische versnelling van het ritme. Dat kan onder andere door een betere administratieve ondersteuning. De inventarisatie is al goed gevorderd. Uit die inventaris blijkt trouwens dat er in de laatste vijf à tien jaar enorm veel verdwenen is. Bewarende maatregelen zijn hoogdringend. De gebouwen die nog niet onmiddellijk een nieuwe bestemming hebben, kunnen om hun wetenschappelijke, intrinsiek monumentale waarde beschermd worden.

De vergelijking tussen Gent en Brugge slaat nergens op. We moeten inderdaad niet alles beschermen, maar uit de Unesco-besprekingen is wel gebleken dat Vlaanderen over een enorm patrimonium beschikt dat de voorbije decennia onvoldoende werd gewaardeerd door Vlaanderen. We hebben dan ook de plicht ervoor te zorgen dat er niet nog meer verloren gaat.

Een volgende stap is ervoor te zorgen dat de gebouwen tijdig kunnen worden onderhouden en gerestaureerd. De regering heeft afgesproken dat het budget voor de restauraties van beschermde gebouwen substantieel zal worden verhoogd. Dat was reeds merkbaar in de begroting voor 2000.

We zoeken ook naar een herbesteding voor het kerkelijk erfgoed. Het staat expliciet in de beleids-

Sauwens

nota dat we samen met het lokaal werkveld daar onze verantwoordelijkheid moeten nemen.

Ik ga er niet mee akkoord dat er in Vlaanderen te veel gebouwen worden beschermd. We moeten Nederland natuurlijk niet altijd als referentiepunt nemen, maar toch. De intrinsieke waarde van het patrimonium in de Vlaamse kunststeden is drie-maal groter dan wat de Nederlandse steden te bieden hebben. Hier staan immers heel wat gebouwen uit andere periodes en tijden, en Vlaanderen lag dichterbij de Europese cultuurcentra en was ook lang zelf het Europees cultuurcentrum. In Amsterdam alleen zijn er meer beschermde monumenten dan in heel Vlaanderen : het gaat om 7.000 monumenten.

We wensen het niet alleen bij woorden te laten. We willen het beschermingsbeleid, dat werd opgestart in het begin van de jaren negentig en dat door toenmalig minister Martens werd voortgezet, voort te zetten. Dat is de basis van alles. Zonder monumenten zal er ook geen monumentenzorg meer zijn, dat is duidelijk.

De voorzitter : Mevrouw Van Hecke heeft het woord.

Mevrouw Mieke Van Hecke : Mijnheer de minister, ik blijf bij mijn uitgangspunt. Ik vind dat men te weinig verantwoording geeft over het waarom van de bescherming van bepaalde monumenten. Ik zie ook de lijsten die bij mij op de gemeente toekomen. Volgens mij ontbreekt meestal de motivering met betrekking tot het algemeen belang om dat specifiek gebouw te beschermen.

Het eigendomsrecht is in oorsprong een absoluut recht, dat alleen mag worden beperkt om redenen van hinder of algemeen belang. Er zouden dan ook criteria moeten zijn om te verantwoorden waarom het eigendomsrecht wordt beperkt. Het gebrek aan deze verantwoording brengt mee dat vandaag dan ook te veel gebouwen worden geklasseerd. Ik blijf er wel van overtuigd dat de inspanningen moeten worden geconcentreerd teneinde een aantal unieke monumenten te bewaren voor volgende generaties.

Volgens mij is dit een discussie tussen believers en non-believers. U voert echter het beleid, en ik formuleer alleen mijn kritische bedenking dat te veel gelijksoortige monumenten zonder uniek karakter worden geklasseerd, enkel en alleen omdat ze uit een bepaalde periode dateren. Ik ben er voorstander van om een aantal typevoorbeelden voor het

nageslacht te bewaren en de beperkt beschikbare middelen prioritair hieraan te besteden.

We betreuren ook dat de link met andere terreinen inzake het cultuurbeleid worden doorbroken. Ik denk bijvoorbeeld aan de visie op de verhouding tussen monumentenzorg en architectuurbeleid. Ook het feit dat er geen specifiek beleid is voor de Unesco-monumenten betreuren wij omdat zij speciale aandacht verdienen in het komende beleid.

Het idee van de oprichting van een Vlaams Monumentenhuis, waarin alle monumenten en erfgoedverenigingen samen zouden worden ondergebracht als aanspreekpunt en steunpunt voor de sector, wordt verlaten. Uiteraard heeft elke minister het recht om zijn eigen prioriteiten te leggen. We betreuren nochtans deze koerswijziging.

We denken dat er in de beleidsvisie te veel wordt uitgegaan van het feit dat de Vlaamse overheid alles zelf moet regelen. Privé-organisaties en andere beleidsniveaus worden te weinig beschouwd als gelijkwaardige partners. Provincies hebben inzake monumenten een enorme rol gespeeld om de deskundigheid en kennis door te geven. Denk maar aan de monumentenwachten. Ook gemeenten spelen een essentiële rol. We menen dat de complementariteit tussen de verschillende beleidsniveaus inzake monumentenzorg te weinig wordt onderstreept.

Procedures en premiestelsels worden vereenvoudigd. We hopen dat dit ook in de praktijk zo zal zijn. Een bouwhistorisch onderzoek voor elk te beschermen gebouw zal enorm vertragend werken en veel geld kosten. Een onderhoudsenveloppe is een werkwijze waar wij positief tegenover kunnen staan. We stellen ons wel vragen over de kostprijs en de concrete realisatie. De voorgestelde fiscale stimulans hebben we vroeger ook bepleit. We moeten hier wel voorzichtig zijn omdat dit de inkomsten van gemeenten en provincies vermindert. Ook de minister-president heeft op deze misschien niet-gewilde gevolgen gewezen.

Tot slot heb ik nog enkele bedenkingen bij de beleidsplannen voor archeologie. Deze zijn allesbehalve volledig en concreet : het lijkt ons veeleer een minimalistisch noodplan dan een beleidsnota. Wat zijn de resultaten van de door minister Martens bestelde doorlichting van het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium ? Welke conclusies trekt de minister daaruit ? Zal het IAP gefuseerd worden met het Bestuur Monumenten en Landschappen of wordt eerder een verregerende samenwerking opgezet ? Hoe zal de samenwerking tus-

Van Hecke

sen het IAP en de grote verscheidenheid van gemeentelijke archeologische initiatieven worden uitgebouwd ?

Mijnheer de minister, deze beleidsnota is voor ons te onvolledig en te vaag om als uitgangspunt voor het monumentenbeleid van de volgende jaren te dienen. Wij missen gemotiveerde keuzes, timing, budgettaire planning en respect voor de inbreng van ervaren en geëngageerde partners. We missen echter vooral een integrale visie op monumentenzorg waardoor monumenten de kans krijgen om hic et nunc een verder 'actief' leven te leiden.

De voorzitter : De heer Schepens heeft het woord.

De heer Cis Schepens : Mijnheer de voorzitter, collega's, mijnheer de minister, de Engelse staatsman Burke zei reeds in 1750 : 'Mensen die nooit terugzien naar hun voorzaten, zullen nooit vooruitzien naar het nageslacht.' Met dit citaat in gedachten, kunnen we alleen maar beamen dat de voorliggende beleidsnota een goede nota is. Inventariseren om daarop een beschermingsbeheer toe te passen, zal ons erfgoed behouden voor de volgende generaties. Door de inventaris wetenschappelijk te benaderen zal het beleid een duidelijk beeld krijgen van de wijze waarop monumenten en landschappen bewaard moeten worden.

Ik som een aantal positieve punten op die aantonen dat dit een degelijke nota is : adviesverlening bij vergunningen, attesten en beheer, sensibilisering en communicatie, spoedingrijpen, financiële ondersteuning via premies, subsidies en fiscale stimuli, informatie en wetenschappelijk onderzoek.

Monumenten, Landschappen en Archeologie zijn echter geen op zichzelf staand feit. Daarvoor zijn er te veel raakvlakken met Ruimtelijke Ordening en Landbouw. Zo vinden we bijvoorbeeld in het nieuwe op komst zijnde decreet Ruimtelijke Ordening reeds de voorziening voor een specifieke, permanente regeling in verband met zonevreemde monumenten. Het huidige decreet laat enkel een gebruikswijziging van eengezinswoningen toe voor een periode van maximum 5 jaar. Iedere gebruikswijziging wordt mogelijk als de voortzetting van de vroegere functie onmogelijk blijkt. Dit is eveneens het geval als een duurzame leefbaarheid van het gebouw niet wordt gegarandeerd of als de nieuwe functie de erfgoedwaarde ongeschonden laat of verhoogt. Ook vanuit de door ons land geratificeerde Conventie van Granada van 1985 wordt gepleit voor het bevorderen van het gebruik van be-

schermde goederen, rekening houdend met de eigentijdse behoeften. Deze conventie sluit ook geen enkele gebruiksfunctie uit. Het regeerakkoord bepaalt uitdrukkelijk dat zonevreemde monumenten een bijzondere aandacht zullen krijgen. Men moet alleen de nodige grendels inbouwen om misbruiken of aberraties te vermijden.

Volgens de VLD moet men aandacht schenken aan de bestemming of herbestemming van beschermd erfgoed. De kosten voor het kerkelijk erfgoed maken bijvoorbeeld 60 procent uit van het totale budget. Het is niet omdat Napoleon in 1809 een keizerlijk decreet uitvaardigde – een reglementering die nog steeds van toepassing is – met de verplichting de kerkgebouwen te onderhouden, dat we dit moeten blijven doen zonder over de bestemming of herbestemming ervan te praten. Naargelang de regio doen kerkelijke overheden hier moeilijk tot onmogelijk over. Deze discussie werd reeds door de vorige minister op gang gebracht. Bij de politieke fracties bestaat hierover een consensus. Het bewijst eens te meer dat een politiek van overleg de meest aangewezen manier is om resultaten te boeken.

Mijnheer de Minister, ik wens toch enkele minpunten of tekortkomingen aan te halen. Het kan toch niet zijn dat nadat een privé-persoon zijn pand heeft gerestaureerd, het wordt opgemerkt en geklasseerd, en dat Monumenten en Landschappen daarna dicteren wat er nog mag worden gewijzigd en hoe dat moet gebeuren. Het kan toch niet zijn dat we de mond vol hebben over het vrijwaren van de open ruimte als we alle dorpszichten klasseren en zodoende een bouwverbod opleggen in de hele dorpskern. Het kan toch niet zijn dat we zomaar alles wat we tegenkomen, op de lijst zetten en dan jaren wachten alvorens definitief te klasseren. Dat getuigt van onbehoorlijk bestuur.

Ik kom opnieuw bij de beleidsnota. Buiten het Scheepvaartmuseum in Antwerpen en enkele kleinere inspanningen her en der, werd het maritiem erfgoed nergens bewaard en bestaat daar geen decretale grondslag voor. Het regeerakkoord vermeldt het wel, maar buiten de zinsnede dat men werk zal maken van een geëigend beschermings- en beheersinstrument, is hierover niets te vinden. We hopen dan ook dat er snel een decreet over het varend patrimonium komt.

Bij het vakkundig restaureren moeten men dringend de kennisvaardigheden veilig stellen, willen we straks nog rieten daken bewonderen en orgelbouw kennen. Ik beaam wat mevrouw Van Hecke hierover heeft gezegd. We moeten aanknopen bij

Schepens

de traditie. De Vlaamse ambachtslui waren over de hele wereld ge- en beroemd. Bovendien kunnen we daar net zoals in het verleden een prestigieus exportproduct van maken. Dat kan via een PPS.

Een negatief punt is dat er geen enkel actiepunt terug te vinden is dat aansluit bij het provinciale beleidsniveau. De substantiële subsidiëring en deskundigheid van dat niveau wordt in de nota verzwegen. In de inleiding wordt er wel gesproken over complementariteit en subsidiariteit. Hiervan vindt men echter nog weinig terug in de beleidsvoornemens. Daar het regeerakkoord in de mogelijkheid voorziet convenants af te sluiten, zou men een taakverdeling kunnen afspreken tussen de drie democratische bestuursniveaus. Die convenants kunnen op hun beurt het interactief bestuur stimuleren. Maar op dit punt schijnt de beleidsnota veel eerder afwijzend te zijn dan mogelijkheden te openen.

Een ander minpunt is dat doorheen de hele nota en ook doorheen andere nota's waar grondgebonden zaken in vermeld staan, de bevoegdheden voor GIS-implementatie worden doorgeschoven naar de VLM. Ik wens hier enkele bedenkingen aan vast te koppelen. Nadat de Vlaamse Landmaatschappij haar nieuw concept van grootschalige referentiekaart had opgezet – het Grootschalig Referentie Bestand Vlaanderen – met de bedoeling een 'multi-functioneel, bijhoudbaar en betaalbaar GIS-bestand voor Vlaanderen' aan te maken, heb ik stellig de indruk dat de VLM in het algemeen en het OC in het bijzonder het GRB hebben ontwikkeld in functie van een versterking van de machtspositie van de VLM.

Het wordt steeds duidelijker dat de VLM de rol van Vlaams kadaster ambieert. Alle wensen en ideeën van de participanten aan het project worden deels ingevuld, en zijn ondergeschikt aan de opties van de VLM. Het GRB heeft maar zin als het kan worden gebruikt in de administraties en ten behoeve van de onderlinge communicatie. Juist daarin zal ook de grootste energie – en geld – moeten worden gestopt. Er is echter geen enkele aanduiding dat GIS-Vlaanderen die stap zal nemen. Dat vermoeden wordt nog versterkt door de vaststelling dat voor samenwerkings- en licentieovereenkomsten een beroep wordt gedaan op een gespecialiseerd advocatenbureau.

Ik wil de minister vragen dat hij de VLM er tracht toe te brengen dat zij oor en oog hebben voor de gemeentelijke en provinciale verzuchtingen. De gemeenten moeten op 1 mei beschikken over het di-

gitaal gemeentelijk kadasterplan om hun verguningsregister te kunnen opmaken. Hoever staat het hiermee ?

Afgezien van deze bedenkingen is de beleidsnota Monumenten, Landschappen en Archeologie 1999-2004 een goede nota, met een visie op een geïntegreerd beleid. De VLD zal onderhavige nota dan ook volledig ondersteunen en goedkeuren. (*Applaus bij de meerderheid*)

De voorzitter : De heer Verrijken heeft het woord.

De heer Miel Verrijken (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, we hebben hier te doen met een zachte sector. Hier zullen dus geen harde woorden vallen. Toch wil ik een aantal opmerkingen maken over uw beleidsnota die niet zonder belang zijn.

Een bescherming mag geen politiek wapen zijn. Er zijn voorbeelden. Er zijn vele forten in het Antwerpse, al zijn ze ongelukkig genoeg nooit erg doeltreffend geweest. Het welwillend oog van uiterst links is nu op het Fort van Borsbeek, in de binnengordel, gevallen. Van de vijf forten zijn er zeker twee interessanter om te beschermen. Maar zo wil men de doodsteek toebrengen aan de luchthaven van Antwerpen. Als men dat fort beschermt, dan komt de bruikbaarheid van de nabijgelegen luchthaven in het gedrang. Dat fort ligt in puin, en zit vol vleermuizen. Ik verwittig u trouwens dat die vleermuizen de neiging hebben om in de haren van de bezoekers te vliegen. Gezien uw wilde haarbos, wil ik u dus afraden om er binnen te gaan. U kunt me maar best geloven.

In de waanzin van de jaren vijftig en zestig beschikten we over gezegende burgervaders. Maar toen werd er meer aandacht besteed aan Brussel dan aan Antwerpen. Dat is een tragedie voor mijn vader- en moederstad Antwerpen. Ik loof ten eerste het landbouwmuseum van Bokrijk. Dat is prachtig. Maar men heeft 37 historische Antwerpse woningen in ballingschap naar Bokrijk gestuurd. Die woningen zijn brutaal afgebroken en bijeengezet in een kermisachtig decor. Het is een soort van Ancienne Belgique. Het wordt te huur of te koop gesteld. Dat herinnert me aan de kleren van Christus die door de dobbelaars werden verloot. De meest schitterende huizen werden op ondoordachte manier afgebroken en gedeeltelijk bewaard. De gevels werden 20 jaar later verkocht. Portalen van die oude gevels smukken nu misschien een huis op in Tokio of Texas. Het is een ware tragedie.

Verrijken

Er is een voorstel om een historisch museum in Antwerpen te bouwen. Ik ben er geen voorstander van, een historisch museum wordt immers al snel een instrument voor propaganda. Men organiseert nu een tentoonstelling, ongetwijfeld om de mensen zand in de ogen te strooien, met prachtige schaalmodellen van musea als het Guggenheim in Bilbao. Het zou misschien interessant zijn de teruggave van die oude gevels te vorderen zodat deze in de buitenmuren van een historisch museum geïntegreerd kunnen worden. Het museum zou op een landtong tussen twee dokken, op het Eilandje, worden ingeplant. Daar zouden deze barok- en renaissancegevels mooi tot hun recht komen. Dit zou een bevredigende oplossing kunnen zijn voor deze mooie gevels die op een tragische manier werden afgebroken, in Limburg werden gedumpt en niet altijd in goede omstandigheden in Bokrijk werden bewaard.

Als het historisch museum in Antwerpen wordt gebouwd, zouden het Steen waarin het Scheepvaartmuseum is gevestigd, en het Vleeshuis vrijkomen. Nochtans is het belangrijk dat beide monumenten levendig blijven. Het scheepvaartmuseum in trouwens het enige dat de Vlaming aan zijn rijk maritiem verleden bindt.

Er zou in Antwerpen ook een emigratiemuseum moeten worden gevestigd. Antwerpen was een grote emigratiehaven naar de nieuwe wereld. Zo kan vanuit Antwerpen een link worden gelegd naar Ellis Island en New York. Er zijn wel voldoende ideeën maar ze vinden meestal geen uitwerking. Het Steen moet alleszins als een levend monument worden bewaard en gespaard blijven van de exploitatie door een of andere horecafantast.

Een ander punt is het probleem van de neogotiek in Vlaanderen. In de 19de eeuw werd Vlaanderen volgebouwd met kerken in neogotische stijl. Een twintigtal jaren geleden vond iedereen ze lelijk, nu begint men ze mooi te vinden. De Amerikanen noemen het de gothic revival, wat zeker beter klinkt. Deze kerken staan voornamelijk in de ring rond grote steden, vooral rond Antwerpen. Een aantal van die kerken is bijzonder interessant. De Sint-Willibrorduskerk heeft een grotere toren en biedt een majestueuzere indruk dan de Saint-Patrick's Cathedral in New York. Hoewel minder interessant en kleiner, wordt deze laatste door toeristen van over heel de wereld bezocht. Dat heeft natuurlijk ook te maken met het feit dat ze tussen wolkenkrabbers staat.

Ik heb het hier uiteraard over de negentiende-eeuwse gotiek en niet over de echte gotiek. Sommige van die kerken zijn overigens niet gotisch. Zo staat de enige Byzantijnse kerk van de Nederlanden in Antwerpen. We kunnen dat schitterende gebouw misschien aan de orthodoxe kerk schenken. Het staat er helaas vervallen bij. Dat verval is te weeggebracht door het wegtrekken van de oorspronkelijke bevolking en door de komst van volkeren met andere godsdienstige overtuigingen. Het verval van deze schitterende kerk in het u welbekende Borgerhout is schrijnend. Bij wijze van uitdaging contrasteert men dit verval bovendien met een islamitisch tapijt.

Het gaat hier niet om klerikale gevoeligheden. Het voorgeborgte van een kerk behoort tot het kerkelijk geheel en verdient dezelfde bescherming. In Italië bevinden alle battisteria zich om liturgische redenen buiten de kerk. Iemand die niet is gedoopt, mag immers de kerk niet betreden. Men heeft hier ook prachtige kloosters, zoals de kruisboogkloosters die men voor veel kerken aantreft. Deze laatste vindt men in de Nederlanden minder terug. Ze komen vooral in het zuiden van Frankrijk veel voor.

Dat het voorgeborgte van een kerk tot het geheel behoort, heeft ook andere gevolgen. Zo heeft de kerk pas na een eeuwenlang stilzwijgen toegelaten dat voor kerken liturgische spelen werden opgevoerd. Dit is pas in de late Middeleeuwen gebeurd, na de heropleving van de Griekse drama's in heel Europa. Later heeft men hier in de Nederlanden ook de opvoering van wereldlijke spelen aan toegevoegd. 'Marieke Van Nieuweghen' is hiervan het bekendste voorbeeld.

Mijnheer de minister, ik weet niet of u dit concreet geval kent, maar het voorplein van deze kerk en de kerk zelf vormen een architecturaal geheel, met onder andere een schitterende voortuin en een fontein die tot het oude stadsbeeld van Borgerhout behoren. Dat stadsbeeld bevat nu ook agressieve voorbeelden van de islam, die daar op een veeleer perverse manier zijn gezet. Het behoort ook tot uw taken om de omgeving van een christelijk gebouw te bewaren.

Ik zou het ook nog even willen hebben over een van de meest schrijnende gebeurtenissen van de twintigste eeuw die ook op het vlak van de bescherming van monumenten haar weerslag heeft. Ik ben ervan overtuigd dat het mogelijk moet zijn om hiervoor een oplossing te vinden.

Verrijken

Ik wil het in de eerste plaats hebben over de twee beelden van Käthe Kollwitz die op een kerkhof in Vladslo staan. De op zich verschrikkelijke eerste wereldoorlog heeft ons dan toch een der mooiste door een vrouw gemaakte monumenten geschonken. Mevrouw Kollwitz, moeder van een gevallen zoon, heeft haar beelden van een treurende vader en moeder hier op dit kerkhof geplaatst. Deze beelden zijn wereldberoemd. Er is nu echter een beweging ontstaan die de beelden terug naar Duitsland wil verhuizen. Ik zou hier niet aan toegeven. De treurende moeder heeft die beelden gemaakt om op die plaats te staan. Die beelden hoeven niet te verhuizen. De Duitsers willen die beelden echter hebben. Het gaat hier immers om het grootste monument van hun pacifisme en hun anti-oorlogsbeweging.

Die beelden zijn momenteel niet verwaarloosd, maar ze blijken toch de tand des tijds niet te doorstaan. Maar daar moeten toch oplossingen voor worden gevonden. Er is een prachtig Kollwitzmuseum in Berlijn, maar dat is niet de oplossing. Ik kan ook niet onmiddellijk een oplossing aandragen omdat ik geen expert ben, maar een bescherming van het beeld tijdens de wintermaanden lijkt zeker aangewezen. U moet daar dringend iets aan doen, en dan heb ik het niet over het maken van een afgietsel. Dat kan men desnoods wel in Duitsland zetten, als herinnering. Dit is een monument tegen de waanzin van de oorlog en u moet zich verzetten tegen de mode om dingen terug te brengen naar de plaats waar ze ontstaan zijn. Dit beeld is immers ontstaan in het hart van een moeder, uit bedroefdheid om haar gesneuvelde kind. De culturele waarde ervan is bij ons in het verre Vlaanderen groter dan in Duitsland, waar het gewoon een monument zou zijn van de grote beeldhouwer Kollwitz.

Ik zou ook willen vragen om de Kimmelberg tot wereldmonument te laten uitroepen door de Unesco. Ik heb u dit reeds in de commissie gevraagd, en toen keek u daar raar van op. Er wordt inderdaad niet over gesproken in de beleidsbrief, maar het beleid kan daar toch werk van maken? U weet dat ik al een tijdje vergeefs tracht van Vlaanderen een volwaardig lid van de Unesco te maken. Daar wordt omwille van het cordon sanitaire niet op ingegaan, maar een andere collega zou met dit voorstel al lang veel bijval hebben geoogst. Ik zal daar niet over uitwijden omdat dat eigenlijk niet tot uw bevoegdheid behoort.

We kennen nu die indrukwekkende lijst van wereldmonumenten. U weet dat ik mij daar van bij

het begin voor heb ingezet. Ik heb trouwens de eerste brief geschreven naar de ambassadeur van België bij de Unesco toen er in België nog geen enkel monument geklasseerd was als wereldmonument. Men heeft mij toen geantwoord in een brief die om in te lijsten is. Ondertussen zijn, mede door onze inzet, de meest interessante begijnhoven en de kathedraal van Antwerpen geklasseerd. Ik zou u ook willen vragen om de drie torens van Gent, namelijk het Belfort, de toren van de Sint-Baafskathedraal en die van de Sint-Niklaaskerk tot wereldmonument te laten uitroepen. U bent daar trouwens mee bezig.

Nu kom ik nog even terug op de Kimmelberg. Natuurlijk gaat het om een oorlogsmonument, maar in zekere zin toch ook om een cultuurmonument, want ook de waanzin van Europa maakt in zekere zin deel uit van de cultuur in de ruimste zin van het woord. De treurnis van Europa over een ongelofelijke broederstrijd, waarvan deze berg het symbool is, is volgens mij iets waar de mensen moeten komen naar kijken en waarover ze moeten nadenken, ook al heeft dat niets met esthetiek te maken.

In dat betoog heb ik gelukkig een tragische bondgenoot: de koepel van Genbaku in Hiroshima werd tot wereldmonument gepromoveerd. Het is een totaal oninteressant gebouw en Hiroshima was bovendien een architecturaal oninteressante stad. U kent uiteraard die foto van het volledig platgebrande Hiroshima waarop een vreemde koepel – van een universiteit denk ik – te zien is. Die koepel is na de bom overeind gebleven. Men kan het vergelijken met de Frauenkirche in Dresden. Die is na het bombardement nog drie dagen blijven rechtstaan. Daarna is ze ingestort. Dat is eveneens een typisch symbool voor de waanzin van de mensheid. Genbaku is een wereldmonument. Als u mij niet gelooft, kunt u het zelf nakijken.

De Unesco heeft dus aanvaard dat een monument dat aan de waanzin herinnert, een cultuurelement kan zijn. In die zin is de Kimmelberg toch ook een prachtig symbool in al zijn verschrikkelijkheid. Alle Europese kinderen vanaf 18 jaar en jonger zijn daar in het vuur geworpen door monarchieën en de machtigen van de wereld. We weten al lang dat oude mannen altijd jonge mensen de dood in jagen. Maar als men, zoals in Europa, die oude venten ook toelaat vrede te maken op de kap van de volgende generatie, krijgen we uiteraard een tweede wereldoorlog. Zonder Hitler zou wel een andere idioot een nieuwe oorlog begonnen zijn. Na de onrechtvaardigheden van het Verdrag van Versailles was dat immers onvermijdelijk.

Verrijken

De Kimmelberg is interessant, omdat de jeugd van Europa daar gesneuveld is voor waanideeën die niet de hare waren. Uit de loopgraven van de eerste wereldoorlog zijn immers veel revolutionaire ideeën voortgekomen. Daar zijn niet alleen Fransen, Britten en Duitsers, Vlamingen en Walen gesneuveld, maar ook Canadezen en Indiërs. India was toen een kolonie. De Indiërs werden uit hun dorpen gehaald om zich te laten vermoorden op de Kimmelberg.

De heer Van den Brande is helaas afwezig, maar herinnert u zich hoe de vorige minister-president twee jaar geleden in zijn trots was gekrenkt omdat hij niet was uitgenodigd bij de herdenking van de tachtigste verjaardag van de wapenstilstand? De koning der Belgen en de Britse vorstin waren toen wel aanwezig, en aan die laatste heeft hij dus geen hand kunnen geven.

Mijnheer de minister, om te benadrukken dat de jeugd van Europa in die waanzinnige oorlog werd opgeofferd – wat het einde betekende van de onschuldige uitstraling van Europa – zou u op de eerste 11 november van deze nieuwe eeuw een bijeenkomst moeten organiseren voor de oud-strijders. In België zijn er nog een achttal, in Duitsland wellicht een vijftigtal. Deze mensen, die nu ongeveer honderd jaar zijn, zouden elkaar kunnen ontmoeten aan een nieuw vredesmonument aan de Kimmelberg, en elkaar de hand reiken. Willen ze dat niet doen, dan zullen wij in elk geval ons best hebben gedaan. Misschien kunt u dat overwegen.

Ik wil besluiten met enkele technische punten, die ik al talloze malen naar voren heb gebracht in de Antwerpse gemeenteraad, maar waarvoor ik nooit gehoor heb gevonden. U hebt wellicht weet van de tragische brand in de Sint-Pauluskerk. Daarnaast was er nog een tweede, beperkte brand in de Sint-Jacobskerk, die zoveel kunst bevat en waar Rubens begraven ligt. De oorzaak was dat men temidden van die eeuwenoude balken, die poederdroog zijn, aan het lassen ging.

Nochtans bestaat er een methode van koud lassen, die in Nederland wordt toegepast. Hoewel deze methode duur is en lang duurt, zou men ze moeten opleggen in gebouwen waar de situatie delicaat is. Ook dient in Nederland bij alle veranderingen aan historische gebouwen de brandweer permanent aanwezig te zijn. In Antwerpen heeft dat nog geen ingang gevonden, maar ik wil u vragen te onderzoeken of deze verplichting niet kan worden opge-

nomen in het lastenboek. Ik verzeker u dat dit belangrijk is.

Het roerend historisch bezit van Vlaanderen heeft een onroerende dimensie: vaak gaat het immers om kunstwerken die bedoeld zijn voor kerken en wereldse gebouwen. Ook terzake heb ik wat suggesties. Ik weet dat we de klok niet kunnen terugdraaien. Vlaanderen is verarmd door vele plunderingen van allerlei aard. Het museum van Brussel stelt nu in zijn grote zaal die prachtige altaarschilderijen van de kerken van Gent tentoon. Antwerpen is het wat dat betreft beter vergaan. Dat ik niet meteen de grootste vriend van dit museum ben, weet u. Die schilderijen zijn door Napoleon gestolen en door de Belgen in beslag genomen. Een tiental jaren heeft men ze in Brussel opgeslagen. Een van die schilderijen, de marteldood van Sint-Livinus, die misschien wel de mooiste Rubens is, is uit haar kerk weggenomen. Die kerk smeekt er naar om die terug te krijgen.

Ten slotte wil ik het nog even hebben over archeologie. Op het gebied van archeologie gebeuren er nog altijd zeer vreemde dingen. Dat is wel enigszins begrijpelijk. Men kan bij de mensen wel bewondering opwekken voor een kerk, maar dat ligt natuurlijk heel wat moeilijker voor drie of vier kapotgeslagen potjes.

Ik geef een voorbeeld uit Antwerpen. Daar heeft men op een bepaald moment de Burchtkerk afgebroken. Dat was een romaanse kerk. Dat had ook wel te maken met een zekere vorm van antiklerikalisme. De liberalen wilden toen zo veel mogelijk katholieke kerken afbreken. Nu heeft men sporen van die Burchtkerk blootgelegd. Men heeft dus de grondvesten gevonden van de grootste romaanse kerk van de Nederlanden. Daar heeft men nu echter een gloednieuw gebouw gezet. Op drie dagen tijd werd dat vol beton gegooit. Men is daar echt op een barbaarse wijze te werk gegaan. De reden daarvoor was uiteraard dat de aannemer vreesde dat zijn werken vertraging zouden oplepen.

Ik weet ook wel dat men in een stad als Antwerpen dat allemaal niet zomaar open kan laten liggen zoals in Pompeji, maar men zou toch zeker de archeologen de gelegenheid moeten geven om een onderzoek uit te voeren. Indien nodig moeten de werken dan maar voor een langere periode worden stilgelegd. Men zou dus veel strenger moeten optreden.

Mijnheer de minister, u aarzelt zelf om aan te dringen op de verdere restauratie van de kathedraal van Antwerpen. Men heeft daar immers sporen

Verrijken

van muurschilderingen gevonden. Die moeten archeologisch met de grootste voorzichtigheid worden benaderd. Dat is inderdaad terecht.

Men zou diezelfde voorzichtigheid echter ook aan de dag moeten leggen voor alle andere belangrijke archeologische vondsten en sites in Vlaanderen. Zoals ik al zei, is men immers op echt barbaarse wijze bezig met het vernielen van ons archeologisch patrimonium. Dat mogen we niet laten gebeuren. (*Applaus bij het VB*)

De voorzitter : De heer Vandebossche heeft het woord.

De heer Dany Vandebossche (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, de beleidsnota Monumenten, Landschappen en Archeologie is een zeer goede beleidsnota. Ik ben het niet eens met mevrouw Van Hecke als ze zegt dat de nota niet concreet zou zijn. Ik vind dit een zeer concrete beleidsnota, zeker wat de ingrepen betreft inzake monumenten en landschappen. In de beleidsnota komen een aantal zeer concrete voorstellen aan bod.

Het lijkt geen twijfel dat het cultureel, maatschappelijk en archeologisch erfgoed in Vlaanderen erg groot is, en dat men eigenlijk pas vanaf de jaren negentig over werkelijke beleidsinstrumenten beschikt om die landschappen en die archeologie te registreren.

De inventarisatie en hoe deze het beheer mogelijk maakt, vormt een rode draad doorheen deze nota. Er zijn inhaaloperaties nodig. Voor Monumenten wordt ook meteen een datum vastgelegd : in 2002 moet de inventarisatie rond zijn.

De inventarisatie waarvan sprake in de nota, heeft betrekking op het roerend erfgoed. In de beleidsnota van minister Anciaux wordt onder andere gepleit voor het afsluiten van convenants voor roerend erfgoed. Die convenants zullen in een paar steden, waaronder Gent en Antwerpen, bij wijze van experiment worden afgesloten. Ze zijn ongetwijfeld zeer belangrijk voor het roerend erfgoed. De belangstelling voor het onroerend erfgoed is altijd groter geweest dan voor het roerend erfgoed. Men beschikt in Vlaanderen echter niet over een echte inventarisatie van dat roerend erfgoed. Er zijn concrete voorbeelden van gebouwen die door overheden worden gebruikt, maar die bijvoorbeeld eigendom zijn van kloostergemeenschappen, en waarvan geen inventaris is opgemaakt.

Die convenants moeten resulteren in een beleid van de kunststeden met betrekking tot het roerend erfgoed. U kent misschien de brochure 'De Stoet der Artefacten' die door Gent gemaakt is en waarin men het erfgoed, dat zich op diverse locaties binnen de stad bevindt, wil vrijmaken en terug naar het publiek brengen. Ik juich de belangstelling voor het roerend erfgoed in deze nota toe. Daardoor wordt een link gelegd met het departement Cultuur, waar monumenten ongetwijfeld veel mee te maken hebben.

Een schitterende evolutie in deze beleidsnota is de aandacht voor het onderhoud van de monumenten. Daar waar men in het verleden al enkele maatregelen had getroffen, komt men in de beleidsnota tot een logische evolutie, namelijk een inhaaloperatie voor de restauraties. Momenteel bestaat er een achterstand van 7 miljard frank voor de restauratiepremie's. Voor sommige gemeenten en steden schept dit een probleem, omdat men niet kan doorgaan met de restauratie van bepaalde gebouwen. Zal die 7 miljard frank tijdens deze legislatuur worden vertaald in budgettaire maatregelen ? Het is immers geen klein bedrag.

Ik juich de wijze toe waarop over de middelen voor restauratie gesproken wordt. Momenteel moet men de restauratiepremie's nog hanteren om een achterstand weg te werken die al gedurende vele legislaturen bestaat. Op lange termijn moet het aantal middelen voor restauratie dalen, en moet het onderhoud belangrijker worden. Een gerestaureerd monument krijgt dan een onderhoudsenveloppe en onderhoudspremie's. Op die manier wordt de monumentenzorg veel logischer dan momenteel het geval.

Als men in de beleidsnota zegt dat de overheid het voorbeeld moet geven, kan men niet voorbijgaan aan het probleem van het kasteel Beaulieu. Dit probleem is al herhaalde malen aangekaart in de commissie Cultuur en tijdens de begrotingsbesprekingen. Het kasteel Beaulieu is een gebouw van de Vlaamse Gemeenschap waarvan de toestand meer dan zorgwekkend is.

Ik ben het volledig met de minister eens dat monumenten, eens ze zijn gerestaureerd, op een of andere manier verder moeten kunnen worden gebruikt. Ik heb het over de problemen met de bestemming van het militair erfgoed en het kerkelijk erfgoed.

De heer Schepens heeft reeds verteld dat 60 procent van de middelen terecht wordt besteed aan de restauratie van het grote kerkelijke patrimonium. In de commissie hebben we reeds gedebatteerd

Vandenbossche

over de problemen met het kerkelijk erfgoed. Een aantal jaren geleden werd een congres gehouden over de vraag wat moet gebeuren met gerestaurerde kerken. Kan er sprake zijn van mede- of herbestemming? In de beleidsnota wordt gesuggered om in nauw overleg met de kerkelijke overheid over her- en medebestemming te praten.

Een paar jaar geleden heeft de kerkelijke overheid zelf een aantal voorstellen over medebestemming gedaan. Herbestemming ligt zeer moeilijk, want niet alle bisdommen willen erover praten. Zo werd in Gent ernstig gediscussieerd over de gerestaurerde Sint-Niklaaskerk. De kerkelijke overheid wou de kerk behouden als parochiekerk alhoewel er minstens drie andere kerken vlakbij staan. Over dit probleem werd heel lang gepraat, maar er is nog steeds geen oplossing uit de bus gekomen. De stad stelde voor om van de kerk een museum te maken, maar daar was de kerkelijke overheid niet voor te vinden.

Over de archeologie wil ik nog vermelden dat er in elk geval nood is aan een inventaris. In de beleidsnota wordt ook gepleit voor een heffing op archeologische opgravingen. Daarbij wordt niet langer uitgegaan van de stelling dat de veroorzaker betaalt, maar denkt men aan een algemene heffing. Ik zou graag van de minister horen hoe een dergelijke heffing eruit zal zien. Het principe is niet slecht, want het draagt bij aan het verantwoordelijkheidsgevoel om zorg te dragen voor het archeologisch patrimonium. (*Applaus bij de meerderheid*)

De voorzitter : De heer Holemans heeft het woord.

De heer Dirk Holemans (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, dames en heren, ik verontschuldig de heer Vermeulen die afwezig is wegens ziekte. Daardoor zal ik als enige van mijn fractie het woord voeren over deze beleidsnota.

Mijn betoog is kort, want onze fractie vindt de beleidsnota heel goed. De nota speelt mooi in op een aantal bekommernissen die we tijdens het begrotingsdebat formuleerden, onder meer over de bestemming van monumenten. We merken in de nota dat het denken hierover wordt opengebrouwen, al moet nog wat worden gezocht naar de nodige instrumenten.

Het vinden van nieuwe en hedendaagse bestemmingen voor de monumenten zal de komende jaren de grootste uitdaging vormen. Restauratie en

onderhoud kosten heel veel geld. Het komt er dus op neer om de gebouwen goed te gebruiken. Dit betekent echter niet dat de overheid de bestemmingen moet bepalen. Wel moet de overheid de fantasie van particulieren, gemeenten en provincies stimuleren. In de beleidsnota wordt onder meer gewezen op 500 kerken die een actuele bestemming nodig hebben.

De heer Vandenbossche heeft reeds de link gelegd met de beleidsnota Cultuur van minister Anciaux. Ik wil een link leggen met de nota Stedenbeleid van minister Anciaux. Daaruit blijkt immers dat er heel wat vraag bestaat naar een goede infrastructuur. Ten eerste is er vraag naar een wijkingebedde, polyvalente, kleinschalige infrastructuur voor cultuur en sociaal-culturele organisaties. Ten tweede is er in het kader van de versterking van de democratie nood aan vergaderruimtes. Ten derde vraagt de jeugd om fuifzalen en repetitielokalen. Men kan hiertoe creatief omgaan met het industrieel archeologisch patrimonium. Ten vierde zoeken ook kunstenaars naar geschikte ruimtes. In Gent bijvoorbeeld vinden sommigen een toevlucht in gebouwen die tijdelijk leegstaan voor ze een andere bestemming krijgen. De minister heeft zelf gezegd dat het decreet Ruimtelijke Ordening een beetje in de weg staat van die herbestemming. Als ik goed ben ingelicht, wordt of is dat opgelost. Het is nu aan u om van deze decreetswijziging krachtig gebruik te maken.

Onze fractie is blij met de aandacht die de nota besteedt aan archeologie. Vlaanderen bezit inderdaad een rijk archeologisch erfgoed, hoewel door onze bouwlustige bevolking en bepaalde actoren al heel wat is verdwenen. We moeten overgaan naar een preventief beschermingsbeleid. Dat moet gebeuren op basis van een inventaris. Die inventaris maakt men niet in één dag tijd, er moet nog veel veldwerk worden verricht. Een evaluatie van het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium is hier op zijn plaats. De samenwerking met stedelijke en provinciale diensten moet op gelijkwaardige basis gebeuren. Wat is de concrete timing voor het Fonds voor het Archeologisch Patrimonium? Hoe zal de financiering worden geregeld?

Er gebeurt steeds meer contractonderzoek. Dat is een goede zaak als het principe 'de veroorzaker betaalt' wordt toegepast. We moeten dat streng opvolgen. Degene die het onderzoek betaalt, streeft nog altijd naar een snelle afhandeling. Elke dag dat een bouwverf stil ligt, kost immers handenvol geld. Misschien zijn strengere maatregelen nodig.

Holemans

De heer Vandebossche heeft al gewezen op de nieuwe focus op roerend erfgoed. Men wil dit nauwer betrekken bij het leven in de stad of gemeente. Hetzelfde geldt voor de archeologische rijkdom, ook daar kan men boeiende verhalen rond schrijven. De bewoners, bezoekers en toeristen raken op die manier beter vertrouwd met het archeologisch erfgoed. Dit lijkt de enige mogelijke stap om het draagvlak voor het archeologisch erfgoed te versterken. (*Applaus bij de meerderheid*)

De voorzitter : Mevrouw Hermans heeft het woord.

Mevrouw Margriet Hermans (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, dames en heren, in zijn inleiding onderstreept de minister dat de druk op de Vlaamse ruimte is toegenomen en dat deze druk een bedreiging vormt voor het collectief geheugen en geweten van Vlaanderen.

Het verheugt me dan ook ten zeerste dat de minister af wil van een repressief beleid en opteert voor een stimulerend beleid dat steunt op interactie. Alleen al deze aanpak lijkt me een stap in de richting van wat men in deze plenaire vergadering te pas en te onpas is gaan gebruiken en misbruiken als nieuwe politieke cultuur. Wat de monumentenzorg betreft, wil de minister duidelijk preventief en toekomstgericht tewerk gaan met een beheerskader waarin maatregelen kunnen worden genomen zoals premies. Tot nu toe wordt de eigenaar van een gerestaureerd goed belast met een verhoogde onroerende voorheffing omdat het monument duidelijk een meerwaarde heeft gekregen. De voorin genomen halvering van de voorheffing zal dan ook eerder aanmoedigend werken. Daar twijfel ik niet aan. Er is zelfs sprake van eventuele vrijstelling als monumenten toegankelijk worden gemaakt voor het publiek. Voor de burger zou dit structureel worden. Dit betekent dat dit, eenmaal verworven, ook zo blijft.

Om een totaalbeeld te vormen van ons bouwkundig erfgoed zal men de inventarisatie die momenteel voor twee derde is uitgevoerd, moeten voltooien. De datum die wordt vooropgesteld is einde 2002. Melanie, het geavanceerde monumenten- en landschappeninformatiesysteem zal deze wetenschappelijke informatie operationeel maken. Het is de bedoeling van ons rijk en verscheiden bouwkundig erfgoed, een weloverwogen samenhangende selectie te vrijwaren en te bevorderen voor de toekomstige generaties. Zo wil men het reeds gestarte

beschermingsbeleid voortzetten. Men wil niet alleen de exclusieve woningen van de rijke man in de belangstelling houden, maar ook de minder poechtige, maar des te representatievere woonsites van het gewone volk. Naast de monumenten zelf wil men eveneens de historische omgeving ervan de nodige aandacht geven. In het verleden zijn er te vaak onoordeelkundige en destructieve ingrepen gebeurd en dat moeten we vermijden via een doorgedreven bescherming als stads- of dorpsgezicht. Zo was ik vorige week toevallig in Lissewege, het witte dorp. Ik was zwaar onder de indruk. Het enige wat opviel was één pand van de kerkfabriek dat daar ernstig stond te verloederen. Als zo een pand zou worden gerestaureerd, zou heel die dorpskern echt een grote trekpleister zijn.

Beschermen en restaureren is één punt, maar nog belangrijker is het onderhoud. De minister heeft dan ook vroeger al de aanzet gegeven om op het veld opererende onderhoudswachten in te zetten. Nieuw is echter dat u onmiddellijk aan nazorg wenst te doen door middel van onderhoudsenvelopes die een permanent karakter moeten geven aan een onderhoudsprogramma.

Het beschermen van een monument leidt ontegensprekelijk naar het belangrijkste gevolg : de bestemming ervan. Het lijkt me de goede houding om te ijveren voor een grotere leefkwaliteit binnen de vertrouwde omgeving. Zo heeft de recente erkenning van onze Vlaamse begijnhoven en belforten als werelderfgoed onderstreept welk een onmiskenbare cultuur-toeristische dimensie dit impliceert. Zeer belangrijk in dit verband is dat u en uw collega's het probleem van de zonevreemde monumenten, zoals de watermolens, hebben aangepakt.

Het verheugt me bijzonder dat de minister de deskundigheid van de restauratievaklieden niet wil laten verloren gaan. Het is van ontzettend groot belang dat deze kennis bewaard blijft. Bijgevolg zullen specifieke projecten de volledige goedkeuring van de VU&ID-fractie wegdragen. We moeten voor onszelf en de toekomstige generaties zorgen voor en bouwen aan landschappen die getuigen van ons respect voor het culturele erfgoed. Ze moeten drager worden van belangrijke natuurwaarden en door zoveel mogelijk mensen kunnen worden ervaren als een aangename leefomgeving. Daarom maakt men er terecht werk van om het landschapsbeleid in de ruimtelijke ordening te laten doorwerken. De mogelijkheden tot een maximale afstemming en synergie tussen natuur- en landschappenbeleid worden onderzocht en eventueel voorbereid. Het is dan ook belangrijk dat de landschapsatlas verder wordt uitgewerkt. Hiermee

Hermans

werd reeds eind 1995 gestart. Ze reiken aandachtsgebieden aan voor integratie in de ruimtelijke plannen met als doel de verbetering van de algemene ruimtelijke kwaliteit.

De bedoeling van de minister is de landschapsatlassen te coördineren met de ruimtelijke structuurplanning op de diverse niveaus. Verder kunnen ze worden gebruikt als richtsnoer bij het gedifferentieerde landschapsbeleid waaronder de landschapsbescherming. Ten slotte kunnen ze de landschappen operationeel maken voor de verschillende gebruikers en ze via updating actueel houden. De landschapsatlassen zullen eind 2000 klaar zijn. Naast de landschapsatlassen zal ook een landschapskenmerkenkaart worden opgemaakt. Die twee samen zullen de basis vormen voor een algemene landschapskwaliteitkaart Vlaanderen.

Het verheugde me enorm dat men binnen het kader van het landschappelijk erfgoed ook de nodige aandacht wil besteden aan de talrijke historische parken en tuinen. Tot nu toe trekt iedereen daarvoor naar Engeland. Ik wil even opmerken dat in het licht van het Plattelandsplan, dat uitvoering geeft aan de verruimde Europese landbouwpolitiek, de beheersovereenkomsten voor landbouwers nieuwe perspectieven openen voor de landschapszorg.

Ik wil ten slotte nog even ingaan op de archeologie in Vlaanderen. Dit was duidelijk een vogelvrij verklaard veld dat men nu zal herstructureren. Er waren diverse actoren op dit terrein. Dit zou nu meer gecontroleerd moeten worden door een centraal orgaan. We staan qua archeologisch patrimonium nog niet ver. Negentig percent van ons patrimonium en kennis komt niet uit archieven maar uit bodemarchief. Als men de archeologie als middel aanboort, moet men ervoor betalen. Dit is op de Conventie van Malta op 8 juni 1999 goedgekeurd. Het principe 'de vernielers betaalt' wordt hierbij vooropgesteld.

Door deze beleidsnota heb ik kennisgemaakt met een heel waardevol erfgoed en de benadering ervan. Mijnheer de minister, de VU-ID-fractie zal de beleidsnota steunen.

De voorzitter : Minister Sauwens heeft het woord.

Minister Johan Sauwens (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, geachte collega's, het voordeel van een vierpartijencoalitie is dat de meeste toespraken een sterk positieve ondertoon hebben. Ik wens

geen polemieken aan te gaan over hetgeen in het verleden is gebeurd. In deze sector is er een zeer grote continuïteit van het beleid. De monumentenzorg in Vlaanderen is op gang gebracht door toenmalig minister van Cultuur De Backer. Men heeft daar net gezegd dat monumentenzorg een zachte sector is. Dat klopt niet helemaal. Ze behoorde tot cultuur ; daarna hoorde ze dan weer bij de harde sector. De raakvlakken met ruimtelijke ordening en huisvesting waren van die orde dat het uiteindelijk een gewestmaterie is geworden.

Monumenten- en landschapszorg is belangrijk. Men is enigszins laat tot dat besef gekomen. Indien we ons beleid willen waarmaken, dan moeten we nu doortastend optreden. Het is nu of nooit. Mevrouw Hermans heeft verwezen naar sommige elementen uit het landschapsbeleid. We zullen in elk geval vanuit een bepaalde systematiek moeten handelen. De wetenschappelijke inzichten zijn aanwezig. Het gaat hierbij over erfgoed en over zaken die in verhouding niet snel evolueren. De cultuurhistorische waarde van een bepaalde architectuur, van bepaalde gebouwen en kleinschalige elementen, de waarde van het cultuurlandschap zijn vandaag bekend. We moeten ze zo snel mogelijk in kaart brengen, beschermen, zorgen voor de follow-up, samen met de beheerders en de eigenaars.

Mevrouw Van Hecke, hierover verschil ik met u van mening. De tijd van het absoluut eigendomsrecht is voorbij. De gemeenschap stelt terecht een aantal vragen en legt voorwaarden op. Ik verwijs hierbij naar de ruimtelijke ordening. We moeten komen tot een systematische aanpak in de landschaps- en de monumentensector. Het beleid moet zorgen voor stimuli.

Wanneer we pleiten voor fiscale autonomie, dan is dat niet zozeer om extra inkomsten te genereren. We willen dit om het beleid meer te kunnen sturen. Het gaat hierbij om pull-and-push-, honing- en azijnmaatregelen die nodig zijn om de bedrijven en de burgers te helpen om hun gedrag aan te passen. Dit kan via fiscale maatregelen. Via de belastingen kan men ervoor zorgen dat er voldoende inkomsten zijn om daarna subsidies uit te keren. De lagere BTW-voet, de verlaging van de onroerende voorheffing, enzovoort, kunnen een stimulans betekenen voor de eigenaars om zelf de hand aan de ploeg te slaan.

De overheid kan niet alles doen. We kunnen begeleiden. De wet op de bescherming van monumenten en landschappen van 1931 is een progressieve wet. Het was een liberale minister die destijds het wetsontwerp aan de ministerraad heeft voorgelegd.

Sauwens

In een daaropvolgende zittingsperiode heeft een andere liberale minister dat doorgedrukt. Ik heb daar in discussies al aan herinnerd. Monumentenzorg mag niet worden opgevat als een negatief, repressief beleid dat de toestand bevriest. Het is een positief beleidsinstrument. Ik geef het voorbeeld van het kerkelijk patrimonium. In het verleden hebben parochies samengewerkt en geïnvesteerd in de eredienstgebouwen. Sommige gebouwen zijn een gestolde weergave van eeuwenoude maatschappelijke realiteit. Dat moet worden bewaard.

Hoe zou men kunnen denken dat dit een negatieve zaak is als men door Brugge en de prachtige steden in Italië, Frankrijk, Oostenrijk en Duitsland wandelt ? Daar ontwikkelt zich een bruisend stadsleven met respect voor de architectuur van het verleden en de zorg voor het erfgoed in het algemeen. Dat laatste levert trouwens positieve hefboomeffecten op voor de ontwikkeling van stad en streek. Beschermd, gerestaureerde gebouwen geven heel de omgeving een zekere meerwaarde.

Ik ben een overtuigd voorstander van de gemeentelijke autonomie, maar dit is een Vlaamse opdracht. Niet in alle Vlaamse gemeenten is genoeg kwaliteitszorg en wetenschappelijk inzicht aanwezig om hun deze taak volledig te kunnen toevertrouwen. Want niet de staat van verval is bepalend om te beslissen of een gebouw al dan niet moet worden beschermd. We moeten over de goede gang van zaken waken op Vlaams niveau, met medewerking van de provincies. Ik wil de rol van de provincies zeker niet minimaliseren, integendeel. Een van de beste instrumenten dat de voorbije jaren is ontwikkeld om gebouwen te beschermen en om een herbestemming te zoeken, is de Monumentenwacht. Die wacht is vanuit de provincies opgebouwd en zelfs mee gefinancierd.

Ik wens hier hulde te brengen aan de provincies, die grote inspanningen hebben geleverd om ons patrimonium te bewaren. We willen de Monumentenwacht een rol geven in de algemene opvolging van de bouwfysische toestand van de beschermde monumenten. De provincies vullen op dit vlak goed de 308 gemeenten aan. In de steden is veel archeologische kwaliteit aanwezig. We moeten die misschien beter erkennen en benutten. In kleinere steden is dat niet altijd zo ; voor hen vervullen de provincies een sterke aanvullende rol.

De heer Holemans en ook andere sprekers hebben gesproken over de raakvlakken met andere sectoren. In de beleidsnota is de problematiek van de

zonevreemde monumenten in de verf gezet. Er zijn de voorbeelden van de grote vierkantshoeves in Brabant en Haspengouw, en van de watermolens in de groen ingekleurde zones van het gewestplan. Dat wordt geregeld in het ontwerp van decreet dat hopelijk binnen afzienbare tijd wordt goedgekeurd. In deze ploeg is een grote bereidheid aanwezig om de hokjesmentaliteit op te geven en samen te werken. Dat is inzake het landschapsbeschermingsbeleid ooit wel anders geweest. Die samenwerking moet in het verlengde liggen van het decreet over natuurbehoud. Er moet een positief, algemeen en stimulerend beleid worden ontwikkeld.

Ik wil concreet op een aantal punten van de heer Verrijken antwoorden. De beelden van Käthe Kollwitz werden destijds door de heer Martens beschermd. De VZW die Bokrijk beheert, heeft me verzekerd dat de steden die dit wensen hun oude gevels kunnen terugnemen. Een monumentenzorg die waardevolle monumenten uit hun omgeving wegplukt en in een vreemde omgeving opnieuw plant, is nu uit den boze. Bokrijk wordt nu zelf beschermd als een vorm van monument uit de jaren '50 en '60. Toch is het nog dankzij Bokrijk en gouverneur Roppe dat deze gevels bewaard zijn gebleven. De steden wilden toen alles gewoon afbreken en plaats maken voor nieuwe gebouwen.

Of de Kemmelberg nog op een andere manier beschermd moet worden – bijvoorbeeld als wereldmonument – dan als landschap, wat nu reeds het geval is, is nog zeer de vraag. In dit verband wil ik hulde brengen aan mijn voorganger, de heer Martens, en aan het Bestuur voor Monumenten en Landschappen die ervoor gezorgd hebben dat België als 146ste land de Unesco-conventie heeft geratificeerd en dat de begijnhoven en belforten in Vlaanderen op de prestigieuze lijst van beschermde wereldmonumenten zijn opgenomen. Op zulke momenten blijkt alweer hoe rijk Vlaanderen is en hoe weinig er hier wordt beschermd.

Er zijn reeds een aantal vragen gesteld over de gebouwen van de eredienst. Ik spreek hier niet enkel als minister verantwoordelijk voor monumentenzorg maar als minister van Binnenlandse Aangelegenheden. Ik weet hoe zwaar het onderhoud van deze gebouwen via de kerkfabrieken weegt op de rekeningen van de gemeentelijke begrotingen. De vraag is dan ook hoe het onderhoud van dit uitgebreide patrimonium in de toekomst gewaarborgd moet worden. Zullen alle kerken uit de 19de, begin 20ste eeuw worden beschermd ? Wie zal dit beheren ? Moet dit blijvend worden overgelaten aan dikwijls kleine kerkfabrieken, waar soms hard en

Sauwens

sparzaam wordt gewerkt maar soms ook minder goed wordt beheerd? Dikwijls gaat het om landelijke gemeenten met veel landbouwgrond in Brabant, West-Vlaanderen of Limburg waar dit een grote weerslag heeft op de begroting en waar het debat rond de mogelijke herbestemming van deze gebouwen aan de orde is. Deze vraag is zeer acuut. Tijdens de vorige zittingsperiode werd hieromtrent reeds heel wat studiewerk verricht. Ik wil voor het jaareinde een voorstel formuleren en dit aan de regering voorleggen. Ik zal intussen het gesprek met de Vlaamse bisdommen voortzetten. Dit moet gebeuren in een zakelijke no-nonsensesfeer, en niet in een ideologische sfeer. Men moet beseffen dat de financiële lasten voor het onderhoud van dit patrimonium voor de hele collectiviteit zullen toenemen.

De voorzitter : De heer Vandenbossche heeft het woord.

De heer Dany Vandenbossche : Hoewel de vraag ingewikkelder is dan dat, ben ik het eens met de minister. De discussie over binnenlandse aangelegenheden is al voorbij, maar de vraag naar de verhouding tussen de kerkfabrieken en de gemeenten is hier relevant. Deze verhouding zal moeten blijken uit de proeve van gemeentedecreet. Niet enkel de gemeentewet is een verouderd stelsel. Sommige delen van de wetgeving stammen nog uit de Napoleontische tijd.

Minister Johan Sauwens : Mijnheer Vandenbossche, ik ben het volkomen met u eens. Persoonlijk ben ik een voorstander van de evolutie tot één kerkfabriek per gemeente. Dit zou tot een schaalvergroting kunnen leiden die het beheer van het patrimonium in een aantal probleemgemeenten en -steden vanuit alle opzichten zou optimaliseren. Het gaat dan zowel om monumentale als om niet-monumentale kerken en om beschermde zowel als niet-beschermde kerken. Bovendien zou de gemeente nog slechts één gesprekspartner hebben, hetgeen voor het onderhoud van dit enorme patrimonium een grote vereenvoudiging zou betekenen. Ik weet overigens waarover ik spreek. Ik ben zelf namelijk burgemeester geweest van een gemeente met 14 kerkfabrieken. Dit weegt zowel administratief als budgettair zwaar door.

Er zijn tevens vragen over Beaulieu gesteld. Onlangs nog vond een overlegvergadering plaats. Er zijn voor een bedrag van anderhalf miljoen frank dringende instandhoudingswerken uitgevoerd. De Vlaamse overheid heeft tijdens de vorige kabinets-

periode een erfpachtovereenkomst afgesloten. Deze erfpacht is in een procedure voor de rechtbank getoetst en overeind gebleven. Ik moet hier met andere woorden rekening mee houden.

We bewandelen op dit ogenblik twee wegen. De eerste houdt in dat we onze eigendom weer kunnen onteigenen. Die juridische procedure wordt momenteel voorbereid. De Vlaamse overheid kan dit echter moeilijk zelf doen. De gemeente Machelen zou de onteigeningsprocedure moeten opstarten. De tweede weg is die van de onderhandelingen. Ik ben voorstander van een akkoord, zelfs als het ons geld zou kosten. We moeten vooral op korte termijn een duidelijk zicht op de situatie krijgen. Beide mogelijkheden worden momenteel ontwikkeld. Ik hoop hierover nog voor het zomerreces een duidelijk standpunt in te nemen.

Er is eveneens een vraag gesteld over de financiële middelen die dit beleid moeten ondersteunen. De heer Vandenbossche heeft wat dit betreft naar een achterstal van 7 miljard frank verwezen. De geactualiseerde cijfers waarover ik beschik, hebben het over een achterstallig bedrag van ongeveer 3,5 miljard frank. Er is een politieke afspraak dat deze regering tijdens deze zittingsperiode de kredieten voor de restauraties van monumenten zal verdubbelen. Het budget zal met andere woorden van anderhalf miljard frank tot drie miljard frank groeien. We hebben hiertoe in de begroting 2000 een eerste aanzet gegeven.

De heer Schepens heeft het belang benadrukt van de positieve communicatie tussen de overheid en de eigenaar van een beschermd monument. De communicatie mag niet remmend werken. De vraag is echter hoe wij de dossiers met onze onderbemande administratie kunnen opvolgen. Daarom is in de begroting 2000 in een versterking van het personeel van Monumenten, Landschappen en Archeologie voorzien. Het bestuur Monumenten en Landschappen krijgt er voor 1 juli 2000 18 mensen bij. Het Instituut voor Archeologisch Patrimonium zal met 7 mensen worden versterkt. Deze versterking is absoluut noodzakelijk om de dossiers op een degelijke manier te behandelen, om de mensen te woord te staan en om ze in eventuele restauratiedossiers te begeleiden.

Het decreet op de varende monumenten, staat geagendeerd op de ministerraad van komende vrijdag. Dit decreet bevindt zich nog in de gesprekkenfase, maar ik hoop toch binnen enkele weken of maanden met een afgewerkt voorstel naar het parlement te komen. In dit decreet op de varende monumenten zullen we proberen om, in uitvoering

Sauwens

van het regeerakkoord, voor een belangrijk gedeelte van het Vlaams patrimonium, namelijk de zee-, de kust- en de binnenvaart, ook een beschermingsbeleid te voeren. Ik doe dit in constant overleg met de minister van Cultuur, die bevoegd is voor het roerend erfgoed. Zowel hij als ik noemen deze projecten onze 'Zilverstraatprojecten', verwijzend naar het kleine straatje dat onze kabinetten scheidt.

Wat het GIS-Vlaanderen betreft, kan men zich afvragen waarom de regering zoveel vertrouwen schenkt aan de VLM. Het GIS is de voorbije tien jaar slechts zeer moeizaam van de grond gekomen. Uiteindelijk hebben de VLM en het ondersteunend centrum hier werk van gemaakt. Alle gemeenten zullen – toevallig morgen – de gedigitaliseerde kadastralplannen ter beschikking krijgen. Ze zullen de volledige kadastrale informatie van alle Vlaamse percelen op schijf kunnen raadplegen.

Het punt waarover we op federaal niveau nog discussiëren, is hoe we de essentiële actualisering van die gegeven kunnen tot stand brengen. We willen op vrij korte termijn komen tot een geogerefererd databestand dat niet alleen voor andere overheidsdiensten zoals gemeentebesturen, intercommunales en provinciebesturen beschikbaar is, maar ook voor bijvoorbeeld notarissen, landmeters en anderen uit de privé-sector. Ik denk dat dit ons streefdoel moet zijn.

Mijnheer de voorzitter, ik heb nu de belangrijkste elementen beantwoord en ik wil eindigen met de vaststelling dat we met deze nota en met de extra mankrachten en extra middelen die er zijn, tijdens deze kabinetsperiode de achterstand die Vlaanderen – jammer genoeg – heeft opgelopen op het vlak van monumentenzorg op korte termijn kunnen goedmaken. Ik ben er mij wel van bewust dat het zeer gevaarlijk is om termijnen te verbinden aan de inventarisatie, de bescherming en het landschapsbeleid, maar ik heb mij ertoe verbonden en ik ben er van overtuigd dat het zal lukken. Ik ga er voor. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter : Vraagt nog iemand het woord ? *(Neen)*

Met redenen omklede motie

De voorzitter : Door de heren Schepens, Vandebossche, Vermeulen en mevrouw Hermans werd tot besluit van de behandeling van deze beleidsnota een met redenen omklede motie ingediend. Ze zal worden gedrukt en rondgedeeld.

De bespreking is gesloten.

Wij zullen op woensdag 26 april 2000 om 16 uur de hoofdelijke stemmingen over de motie en de beleidsnota houden.

BELEIDSNOTA Ambtenarenzaken 1999-2004, ingediend door de heer Johan Sauwens, Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Ambtenarenzaken en Sport – 160 (1999-2000) – Nr. 1 + Addendum

Bespreking

De voorzitter : Dames en heren, aan de orde is de beleidsnota Ambtenarenzaken 1999-2004, ingediend door de heer Sauwens, Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Ambtenarenzaken en Sport.

De bespreking is geopend.

De heer Taylor heeft het woord.

De heer John Taylor *(Op de tribune)* : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, met de bespreking van de beleidsnota's van minister Sauwens zijn wij blijkbaar aan het einde gekomen van een lange reeks.

Ik moet zeggen dat de minister van Ambtenarenzaken mij bij de bespreking van zijn beleidsnota voor een waar dilemma plaatste. Ofwel moet ik hier spreken over de intenties en de plannen die vervat zijn in deze beleidsnota en dan ga ik voorbij aan wat de regering werkelijk van plan lijkt te zijn met de administratieve diensten waarover zij beschikt. Ofwel moet ik hier spreken over wat de regering tijdens een inmiddels beruchte vergadering in Leuven heeft beslist en ga ik voorbij aan de beleidsnota. We bevinden ons hier immers in een unieke situatie.

In januari 2000 diende de minister van Ambtenarenzaken een beleidsnota in bij het Vlaams Parlement. Van die nota mag toch verwacht worden dat hij de richting aangeeft die de regering tijdens de kabinetsperiode zal volgen. Hij was nog maar net ingediend toen de regering het blijkbaar nodig vond een verregaande hervorming van de werking van de openbare diensten aan te kondigen in haar nota van Leuven. We bevonden ons dan toch in de

Taylor

bizarre situatie van een regering die bij het parlement een beleidsnota indient en die tegelijkertijd een aantal zeer ingrijpende veranderingen aankondigt. Ze noemt het zelf de herverkaveling van het Vlaamse overheidslandschap. Daarover is in de nota niets te vinden.

Waarover moeten we het hier dan hebben ? Mijn fractie had bij deze toestand heel wat vragen en daarom hebben we een brief aan de voorzitter van dit parlement gericht. Een parlement laten debatteren over een nota die naast de kwestie is en door de handelingen van de regering zelfs compleet is achterhaald, is immers niet correct. Het resultaat van deze actie kunnen we zien. De minister heeft een aanvulling op zijn beleidsnota aan de parlementsleden overgemaakt. Het Vlaams Parlement krijgt nu dus een beleidsnota met een addendum voorgeschoteld, wat volgens mij een unicum is in de korte geschiedenis van onze instelling.

Tegelijk vraag ik me af wat er zou zijn gebeurd indien we niet het initiatief hadden genomen om de parlementsvoorzitter in te schakelen. Zou de minister dan vrijwillig de parlementsleden hebben ingelicht over de in Leuven genomen beslissingen ? Sta me toe dat te betwijfelen. Trouwens, als ik het goed heb begrepen was de bijeenkomst in Leuven een informele vergadering. Ik weet niet precies wat men daarmee bedoelt.

De voorzitter : Minister Sauwens heeft het woord.

Minister Johan Sauwens : Soms komen we in het weekend bijeen om dingen uit te praten.

De heer John Taylor : Is dit een echte vergadering, waarbij iedereen toevallig een geruit hemd draagt, of heeft het juridisch-administratief een andere betekenis ? Misschien droeg u niet zo een hemd : u hebben we niet opgemerkt op foto's van die vergadering.

Minister Johan Sauwens : Ik was aanwezig tijdens de vergadering van het Bureau waarop dit probleem werd besproken. Deze beleidsnota's werden ingediend begin januari. Nu is het drie maanden later. Regering en parlement hebben ondertussen doorgewerkt. We hadden het daarnet over zonevreemde monumenten : daar is ondertussen een oplossing voor, die er komt via een wijziging van het ontwerp van decreet. Zo zijn er ook wat dit betreft een aantal stappen gezet.

De beslissingen van Leuven werden de week nadien en ook nog vorige week geconcretiseerd. Gaandeweg worden er juridisch-administratieve beslissingen genomen in uitvoering van de politieke afspraken van Leuven. Die beslissingen bouwen voort op alle principes van mijn eigen beleidsnota : de overeenstemming tussen de diverse beleidsniveaus, een geïntegreerd overheidsoptreden, coördinatie en netwerking, het subsidiariteitsprincipe, geïntegreerde loketten, enzovoort. Maar het is ook een uitbreiding van die principes. Een volledige herstructurering van onze organisatie is immers niet alleen mijn verantwoordelijkheid als minister van Ambtenarenzaken, het is een verantwoordelijkheid van de volledige regeringsploeg. Daarom is afgesproken dat, om het parlement zo volledig mogelijk te informeren, de formele beslissingen die we de week nadien hebben genomen en die we aan onze leidinggevende ambtenaren hebben overgemaakt, aan het parlement zouden worden bezorgd. Deze beleidsnota is niet voorbijgestreefd, integendeel. Ik nodig u uit om aan te tonen dat er een tegenspraak bestaat tussen de nota en de beslissingen. Integendeel, het gaat om het concretiseren van die principes. Ik heb hier een aantal keren de opmerking gehoord dat de beleidsnota's niet concreet zijn. Dat is nu eenmaal het verschil tussen een beleidsnota en een beleidsbrief : de nota geeft de principes aan op basis waarvan in de volgende zittingsperiode zal worden gewerkt. Daarnaast zijn er de beleidsbrief, de ontwerpen van decreet en de begrotingsartikelen in kwestie, met de bijhorende bedragen : daaruit blijkt hoe we de doelstellingen van de beleidsnota waarmaken op het terrein.

De heer John Taylor : Het had me verbaasd mocht u iets anders hebben gezegd.

Minister Johan Sauwens : Waarom stelt u dan de vraag ?

De heer John Taylor : Het feit dat ook de parlementsvoorzitter het nodig vond om een addendum te vragen, wijst er toch op dat er iets aan de hand is.

Van de principes die in het addendum worden geschetst, vind ik niets in de beleidsnota, die toch de beleidsvisie bevat die u de komende vier jaren wilt ontwikkelen. De beleidsbrieven zijn volgens mij een concretisering van die beleidsnota. Men kan toch moeilijk volhouden dat dit addendum een beleidsbrief is. In de beleidsnota vind ik niets over de optie om de hele administratie om te bouwen tot kerndepartementen. Ook over de verzelfstandiging van de VOI's wordt niets gezegd, net als over het verdwijnen van de matrixorganisatie. Dat laatste is

Taylor

toch een essentieel aspect van het huidige ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Waarom staat hierover niets in de beleidsnota ? Ik verwijs naar het verdwijnen van het college van secretarissen-generaal en de tijdgebonden mandaten voor top-ambtenaren. Dat is toch wel een tekortkoming van de nota.

Minister Johan Sauwens : Over dat mandaat staat wel iets in de beleidsnota. U vertelt onwaarheden.

De heer John Taylor : Als al die zaken al in de beleidsnota stonden, was een addendum niet nodig.

Weinig beleidsdomeinen werden de afgelopen jaren met evenveel vernieuwingsdrang benaderd als ambtenarenzaken. De Vlaamse administratie werd grondig hervormd en kreeg een zeer eigentijdse organisatie. Het beeld van de administratie als traag en inefficiënt werkend instrument is op de Vlaamse administratie al geruime tijd niet meer van toepassing. Deze omvorming van de administratie tot een speerpuntorganisatie, waar klantgerichtheid belangrijk is, heeft heel wat inspanningen gevraagd. Die inspanningen werden zowel geleverd door de regering als door de ambtenaren.

Dit alles is zeker niet zonder resultaat gebleven, maar men mag toch ook niet al te zeer veralgemenen. Ik verwijs naar de diensten van Arohm. Sommige mensen moeten negen tot tien maanden wachten op een beslissing inzake een bouwvergunning. Het spreekt voor zich dat die mensen geen positief beeld hebben van de Vlaamse administratie.

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat de Vlaamse administratie beter werkt, maar we moeten toch ook de nog bestaande knelpunten wegwerken. Onderzoekers van het Instituut van de Overheid van de Katholieke universiteit van Leuven zijn tot de bevinding gekomen dat de Vlaamse administratie ondanks de bestaande gebreken tot de internationale subtop behoort. Dat betekent echter niet dat het werk af is. Dat is trouwens ook een van de conclusies van de beleidsnota. Integendeel, dat moet een stimulans zijn om verder te werken aan de optimalisering van de werking van de administratie. Wat kan worden verbeterd, moet ook worden verbeterd.

Dat dit nodig is, wordt nog maar eens bewezen door professor Moesen. In een nota aan het IMF wees hij er onlangs op dat met een nog betere overheid Vlaanderen aan de Europese top zou

staan. Dat is ongetwijfeld een van de elementen om het vertrouwen in Vlaanderen, ook op economisch vlak, te vergroten. Voldoende investeringen voor de verdere kwaliteitsverbetering van de overheidsdiensten zijn in zijn ogen een absolute noodzaak. Hij wijst op volgende feit : hoe beter de instellingen werken, hoe meer vertrouwen de mensen hebben in de overheid en in elkaar, en hoe beter de economie het doet. Investeringen in mensen, gebouwen en uitrustingen, en nieuwe beloningssystemen voor de ambtenaren, zijn volgens de alom gerespecteerde hoogleraar broodnodig. De regering zou er goed aan doen zijn aanbevelingen ter harte te nemen.

Dat houdt evenwel ook in dat er met de nodige oordeelkundigheid te werk moet worden gegaan. Men moet vermijden dat men louter voor de pret hervormt en verandert. Die aanpak zou de motivatie van personeelsleden alleen maar ondermijnen. Mijnheer de minister, als ik het me goed herinner, hebt u er in de vorige regeerperiode zelf meermaals op gewezen dat voortdurende veranderingen gevaarlijk zijn. Dat zorgt immers voor een vorm van mentale moeheid bij het personeel.

Minister Johan Sauwens : Het personeel, de administratie en de organisatie zelf moeten mee veranderen. We mogen niet op een bevoogdende manier te werk gaan. Iedere stap moet als positief worden ervaren, zodat dit stimulerend werkt. Veranderingsprocessen die remmend werken, als nutteloos ervaren worden en waarvan men de positieve effecten niet onmiddellijk kan ontwaren, zijn gevaarlijk. Het fenomeen van veranderingsmoeheid bestond op een aantal terreinen. Ook bij leidende ambtenaren bestond de klacht dat er tijd verloren werd aan minder nuttige zaken.

De voorzitter : De heer Taylor heeft het woord.

De heer John Taylor : Mijnheer de minister, als ik het addendum en de nota van Leuven lees, stel ik mij de vraag of de betrokkenheid van de Vlaamse ambtenaren bij deze hervormingen wel voldoende is.

De voorzitter : Minister Sauwens heeft het woord.

Minister Johan Sauwens : Een aantal processen zullen moeten versneld en vereenvoudigd worden. Een deel van de gegroeide bureaucratie, ook in het matrixmodel, moet worden weggehaald. De horizontale departementen zullen een attitude van dienstbaarheid moeten aannemen. Onze norm is de klantgerichtheid.

De voorzitter : De heer Taylor heeft het woord.

De heer John Taylor : Mijnheer de minister, waarde collega's, de beleidsnota stelt vier strategische doelstellingen voorop, namelijk 'de juiste mens op de juiste plaats', flexibele organisatievormen, permanente ontplooiing en evenwicht tussen organisatie en mens. Om deze doelstellingen te realiseren, acht de regering het noodzakelijk veranderingen door te voeren rond de volgende aspecten : geïntegreerd en professioneel personeelsbeleid, cultuur van inzetbaarheid en ontwikkelingsbereidheid, positief werkgeversimago, synergie tussen de professionele en de persoonlijke sfeer, mens- en resultaatgericht leiderschap, geoptimaliseerd besluitvormingsproces, geoptimaliseerde interne en externe communicatie, en partnerschap van het beleid met het personeel.

De beleidsnota sluit qua taalgebruik en inhoud nauw aan bij de beleidsdocumenten van ambtenarenzaken van de vorige regering. Daarnaast dient gesteld dat deze beleidsnota soms dezelfde vaagheid vertoont als de nota's die werden ingediend over andere beleidsdomeinen. Wat moet er begrepen worden onder termen als evenwicht tussen organisatie en mens ? Ik bemerk algemeenheid, voornemens en uitgangspunten waar zowat iedereen het over eens is, maar veel minder concretiseren.

De voorzitter : Minister Sauwens heeft het woord.

Minister Johan Sauwens : We gebruiken de methode van de strategische planning, waarbij men als organisatie eerst zijn missie en visie formuleert. Misschien veroorzaakt dat soms vanzelfsprekendheden, maar het is goed om dat nog eens neergeschreven te zien, zodat men weet waar men mee bezig is. Vervolgens hebben we dat vertaald in strategische doelstellingen en daarna de kritische succesfactoren bepaald. Het is duidelijk dat een gedeelte van de concrete maatregelen ontbreekt. Bij de bespreking van de begroting en de beleidsbrieven zal dat echter duidelijk worden.

De strategische planning is een goede methode. Waar mogelijk, hebben we die gevolgd. Men moet kunnen terugvallen op de beleidsnota om het zicht te behouden op de doelstellingen, zodat we daar de kritische succesfactoren en de uiteindelijke concrete actieplannen aan kunnen koppelen.

De voorzitter : De heer Taylor heeft het woord.

De heer John Taylor : Mijnheer de minister, dat neemt niet weg dat er in de oorspronkelijke nota

vrij veel algemeenheden staan. We zijn allemaal voorstander van een eenvoudigere regelgeving. Iedere ambtenaar wil zich bijscholen. Wie is er niet de mening toegedaan dat er rekening moet worden gehouden met menselijk kapitaal in een organisatie ? Als ik deze krachtlijnen echter bekijk, merk ik dat ze nauw aanleunen bij het beleid van de vorige regering. Ik zie ook wat de regering in Leuven voorstelde, en kan niet anders dan herhalen dat er een grote discrepantie bestaat tussen deze beleidsnota en de praktijk.

Ik zou even willen ingaan op deze informele vergadering in Leuven, waar het zogezegd om een niet-politiek project ging. Dat blijkt duidelijk uit de inhoud. De regering zegt met al de daar aangekondigde hervormingen de administratie in staat te willen stellen de beleidsvoorbereiding voor haar rekening te nemen. Ik denk dat iedereen van ons het daarover eens is. De uitvoerende taken zullen door overheidsagentschappen worden uitgevoerd.

In het verleden werden reeds ideeën in die richting gelanceerd. In principe staan we achter het voorstel. Het is echter onduidelijk wat de bedoeling ervan is. Wat stoort de regering dermate dat ze kiest voor een totale ommekeer van de werking van de administratie ? Een administratie dient in te staan voor beleidsvoorbereidend en beleidsevaluerend werk. Het uitvoeren van het beleid is volgens ons vooral de taak van VOI's en particuliere instellingen. Deze instellingen hoeven zich niet bezig te houden met het beleid zelf, maar mogen wel signalen sturen naar de regering en het parlement, als iets moet worden aangepast.

De regering zou moeten uitleggen waarom de werking van de administratie moet veranderen. Waarom wil de regering in plaats van de bestaande structuur opnieuw een systeem met kerndepartementen invoeren ? Ik vraag me af of de aangekondigde hervormingen wel nodig zijn. Zal de administratie daardoor beter werken ? De beleidsnota van de minister van Ambtenarenzaken ligt in het verlengde van die van de vorige minister van Ambtenarenzaken, maar nu wordt hier een bocht van 180 graden gemaakt.

We hopen dat de principiële verklaring van de informele vergadering te Leuven geen middel is om andere bedoelingen te camoufleren. Als de bestaande departementen worden omgebouwd tot kerndepartementen, zal de structuur van de administratie volledig wijzigen. Wat is de bedoeling daarvan ? Wil de minister nieuwe benoemingen doen ? Hoeveel kerndepartementen zullen er komen ? Is er nood aan meer secretarissen-generaal ? We hebben

Taylor

reeds vastgesteld dat de secretarissen-generaal van de twee horizontale departementen een andere functie hebben gekregen. Wat zit daarachter ?

Minister Johan Sauwens : Ze hebben de bijzondere opdracht gekregen om de veranderingen voor te bereiden.

De heer John Taylor : Mijnheer de minister, het is natuurlijk mogelijk dat uw bedoelingen nobel zijn. Ze kunnen echter ook een alibi vormen. Uit de nota blijkt ook dat er een debat zal worden gehouden over de kerntaken. U hebt het over de rol van de VOI's en het inzetten van verzelfstandigde agentschappen voor de uitvoering van het beleid. Zouden we dat debat niet beter eerst voeren ? Wat is de taak van de Vlaamse administratie, en wat is die van de verzelfstandigde agentschappen ? Ik heb gisteren een interview met u over ambtenarenzaken gelezen. We zijn allemaal vragende partij voor het afsluiten van eenduidige beheersovereenkomsten voor de uitvoering van het beleid. We vermoeden en vrezen echter dat u ook andere bedoelingen hebt met de aangekondigde hervormingen.

Mijnheer de minister, het zou ook goed zijn dat u even verduidelijkt wat u bedoelt met de term 'verzelfstandigde agentschappen'. Waarom hebt u het niet langer over VOI's ? Wat is de bedoeling van de regering ? Hoe zullen de agentschappen werken ?

De regering heeft het ook over het herstel van de primaat van de politiek. Wat bedoelt ze daarmee ? Wil ze alle beslissingen zelf nemen ? Politieke beslissingen moeten door beleidsverantwoordelijken worden genomen, dat klopt. Ik heb echter de indruk dat de regering de greep op de instellingen wenst te versterken. Kan de regering ons verzekeren dat de veranderingen niet zullen leiden tot een herpolitisering van de administratie ?

Ik heb reeds gewezen op het verlaten van het matrixmodel en op het invoeren van tijdgebonden mandaten. Dat kan positief zijn, maar het is ook mogelijk dat de politiek opnieuw een te grote invloed krijgt op de administratie. Is dat wantrouwen gerechtvaardigd ? We zagen in elk geval de aanstelling van een nieuwe secretaris-generaal van het departement Economie, Werkgelegenheid, Binnenlandse Aangelegenheden en Landbouw. De aanstelling van de gewezen kabinetschef van minister Van den Bossche tot directeur van Scope is een ander voorbeeld. Dan is er nog de benoeming van de heer Brill tot bijzonder vertegenwoordiger. Is er

weer een benoemingstrein vertrokken ? Er zitten al heel wat passagiers op, en er kunnen er nog bij.

Minister Johan Sauwens : Wat vindt u van de benoeming bij Export Vlaanderen ?

De heer John Taylor : Dat is een mooi voorbeeld van hoe het moet. Proficiat ! Ik hoop dat alle leden van deze regering het op die manier willen aanpakken. We krijgen de indruk dat er wel eens wordt tussenbeide gekomen in het voordeel van bepaalde kandidaten.

Minister Johan Sauwens : Ik kan u verzekeren dat deze regering de depolitisering in de Vlaamse administratie op een consequente manier doorvoert. Daar wil ik borg voor staan.

De heer John Taylor : Ik heb u toch enkele voorbeelden van het tegendeel gegeven ?

Minister Johan Sauwens : Maar neen, mogen mensen die toevallig op een kabinet hebben gewerkt, daarna nooit meer een openbare functie waarnemen ?

De heer Eric Van Rompuy : Er zijn nog voorbeelden : de heer Dechamps, zakenvriend van de heer De Gucht, werd nu adviseur van de GIMV. (*Gelach en gemompel*)

De heer John Taylor : U wilt de veranderingsprocessen omschakelen naar verbeteringsprocessen. Hoe wilt u dat concreet maken ? Welke initiatieven wilt u nemen ten aanzien van de krapte van de arbeidsmarkt ? Hoe wilt u ervoor zorgen dat de overheid voldoende competente mensen blijft aantrekken ?

De Vlaamse regering kondigde een ware revolutie aan in de Vlaams ambtenarij. Het college van secretarissen-generaal wordt zelfs afgeschaft. Sommige kranten berichten over teveel CVP-gezinden in die groep, en dat zou de regering niet erg bevallen. De regering wil in elk geval haar stempel drukken op de administratie en de VOI's – een politieke stempel.

Hoe zal ze het primaat van de politiek concreet maken ? Ik hoop dat we ongelijk hebben en dat u de administratie laat uitgroeien tot de top van de Europese ambtenarij. Dat kan ons bijkomende economische groei opleveren en het vertrouwen in Vlaanderen versterken. Ik hoop dat u het menselijke kapitaal, aanwezig in de administratie en VOI's, kunt aanwenden om dit te bereiken. (*Applaus bij de CVP*)

De voorzitter : De heer van den Abeelen heeft het woord.

De heer Marc van den Abeelen (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, geachte collega's, mijnheer de minister, ik zal niet twijfelen aan uw goede bedoelingen. Ik weet dat u begint met het kader en dat we daaraan daarna samen moeten doorwerken. De belangstelling voor de werking van de overheidsdiensten is nooit zo intens geweest als vandaag. Er mag in dat verband dan ook onomwonden gezegd worden dat deze aangelegenheid is uitgegroeid tot een maatschappelijke en politieke realiteit. De burgers die veel mondiger zijn geworden, beter zijn opgeleid en hogere verwachtingen koesteren, vragen van de administratie een kwaliteitsvolle dienstverlening. Bijgevolg heeft deze regering ook een aanzet gegeven om aan die nieuwe eisen te voldoen.

Te lang werd de administratie op een bureaucratische leest geschoeid met een rigide verkaveling van taken. Ik merk dat ook in mijn eigen gemeente. Al die procedures zijn te minutieus en te regelgevend en bieden weinig toegevoegde waarde. In de vrij stabiele maatschappelijke omgeving die wij altijd gekend hebben, kon dit weliswaar nog gedijen. In een veranderende samenleving is zulk een werkmodel echter onaangepast om een adequaat antwoord te bieden op nieuwe uitdagingen. Deze beleidsnota geeft dan ook terecht aan dat in technologie geïnduceerde en globaliserende marktgedreven tendensen de nieuwe uitdagingen uitmaken voor de organisatie van de arbeid en voor competentie-ontwikkeling.

De VLD erkent dat er nood is aan een nieuwe reglementering voor de ambtenaren. Deze dient aangepast te worden aan nieuwe, wetenschappelijk verantwoorde technieken en inzichten inzake personeelsbeleid en organisatie. Die evolutie is al lang bezig in het bedrijfsleven. In de huidige maatschappelijke context zijn fundamentele beginselen van belang : loyale, integere en zorgzame ambtsuitoefening, welwillendheid en dienstbereidheid aan de burgers, openbaarheid, klantvriendelijkheid en onpartijdigheid. Daarom is de depolitisering zo belangrijk. Ik heb tot nu nog niets gevonden dat daar afbreuk aan zou doen. Het is essentieel voor het vertrouwen van het publiek in de administratie. Managen is iets verwezenlijken en niet discussiëren. Dit ontbrak vroeger wel eens bij de administratie.

Zo vereist het snel evoluerende karakter van onze leefomgeving dan ook dat er eerst een evaluatie wordt gemaakt van de maatschappelijke relevantie

van bepaalde vormen van dienstverlening. Heeft een bepaald bestuur of een bepaalde dienst nog wel een bestaansreden ? Dient een bepaalde handeling nog wel door de overheid te worden verricht ? Hierin geef ik de heer Taylor volkomen gelijk. Ook wij zijn voor een debat over de kerntaken van de overheid. We zien dat Vlaanderen 242 adviesraden heeft. We zitten dus met een aantal instellingen opgescheept waarvan misschien wel de politieke relevantie bestaat, maar niet de economische. We moeten dit allemaal eens in vraag stellen om die administratie meer performant te maken. We moeten ook goed definiëren wat er nog kan gebeuren. Er is een pregnante noodzaak aan vereenvoudiging van zowel de externe als de interne regelgeving.

De voorzitter : De heer Van der Poorten heeft het woord.

De heer Mark Van der Poorten : De spreker haalt aan dat van de administratie kwaliteitsvolle dienstverlening moet worden gevraagd. Hij geeft toe dat er inderdaad een evaluatie nodig is omdat wij met tal van adviesraden geconfronteerd worden. Acht hij het dan ook niet nodig omtrent dergelijke hervormingen eerst en vooral een overleg te plegen met de ambtenaren van het Ministerie van de Vlaamse gemeenschap ? In hoeverre vinden zij deze nieuwe hervorming ook relevant en wenselijk ? In een recent verleden hebben wij immers zoveel hervormingsprocessen gezien dat het misschien nuttig zou zijn vooraf intern te evalueren en daarover overleg te plegen met de primaire betrokkenen.

De heer Marc van den Abeelen : Het is duidelijk dat overleg noodzakelijk is in volgende fasen. Ik denk dat deze regering de bedoeling heeft om zelf agenda's voor te stellen om dan daarover te praten. We moeten de agenda's niet laten bepalen door anderen.

U weet zeer goed dat indien men telkens overleg pleegt over de structuur of over een bepaalde invulling van taken, men nauwelijks vooruitgang boekt. In elke mens schuilt conservatisme.

De heer John Taylor : U vindt dus dat er geen overleg moet worden gepleegd ?

De heer Marc van den Abeelen : Jawel. Men moet eerst een plan opmaken. Daarna moet men daarover overleg organiseren. Het overleg moet toch niet door de basis gebeuren ?

De heer John Taylor : Over de organisatie van het werk moet er geen overleg gebeuren ?

De heer Marc van den Abeelen : Na het opmaken van een plan.

De heer John Taylor : Waarover zal dit dan wel gaan ?

De heer Marc van den Abeelen : U doet daar zeer wollig over. U zou beter een plan maken wanneer u het woord neemt. U zegt zes keer hetzelfde.

De heer John Taylor : Wat zal de inbreng zijn van de ambtenaren wanneer men pas achteraf overleg pleegt ?

De heer Marc van den Abeelen : Dat moet de minister bepalen. Dit is niet mijn taak. Men moet eerst een plan maken en daarna pas overleg plegen met de ambtenaren. Uiteindelijk beslist de regering.

Ik heb steeds hetzelfde verkondigd. U hebt daar misschien een andere indruk over omdat u vroeger ambtenaar bent geweest. Dit bewijst uw conservatisme. (*Opmerkingen van de heer Eric Van Rompuy*)

De heer John Taylor : U praat nogal denigrerend over ambtenaren.

De heer Marc van den Abeelen : Dat is niet waar. Ik zeg enkel hoe ik de zaken zie. Ambtenaren zijn ook mensen. (*Opmerkingen van mevrouw Trees Merckx-Van Goey*) Mevrouw Merckx, ik heb u niets gevraagd. Zonder reden word ik aangevallen voor wat ik zeg. De heer Taylor is een specialist in het maken van een 'procès d'intention'. Dat is een grote gave. Hij gebruikt dat wapen ook in de commissie.

Belangrijk in dit alles is de positie van de ambtenaren. Ook zij zijn mondiger geworden en beter opgeleid. Hun verwachtingen en eisen ten aanzien van de doelstellingen en de werking van de openbare diensten en van hun plaats daarin, zijn sterk geëvolueerd en veel omvattender geworden. De rol van de ambtelijke manager bij het uittekenen van het beleid mag men geenszins onderschatten. Doorheen zijn scharnierfunctie tussen het politiek bestuur en de ambtelijke organisatie vervult hij een taak van coördinatie, vertaling en rapportage. De voorbereiding is tenslotte de kern van het beleid.

Een performante ambtenarij die een meerwaarde kan opleveren, verdient een deugdelijk evenwicht tussen de vereisten van de dienst enerzijds en haar sociale belangen anderzijds. Het statuut moet derhalve een soepel optreden voor de overheid toelaten om zo in te spelen op wisselende behoeften van zowel de ambtenaar als van de dienst. Men moet de ambtenaar dus niet enkel motiveren en bewust maken van zijn dienstverlenende functie. Men moet hem ook verantwoordelijkheid geven door bevoegdheden te delegeren. Hij moet flexibel inzetbaar worden. Men moet daarbij de vorming afstemmen op de behoeften en loon naar werken bieden.

Een essentiële component in deze opsomming is de vorming. Het menselijke kapitaal is daarbij van primordiaal belang. De ontwikkeling van deze individuele talenten is centraal om die goede dienstverlening te kunnen bieden. We moeten ons afvragen of de vorming zich louter moet beperken tot de behoefte van de dienst. Ik pleit voor een meer algemene vorming. Het is aangewezen om op een meer gestructureerde manier over een aantal beleidsdomeinen vormingsprogramma's te organiseren waaraan zowel ambtenaren van de Vlaamse Gemeenschap als die van gedecentraliseerde diensten kunnen deelnemen. In de toekomst wordt het meer en meer noodzakelijk dat ambtenaren uit verschillende besturen samenwerken. Ik verwijs hierbij naar de problematiek van het leefmilieu. De Europese Unie, het gewest en de lokale overheden zijn hier de belangrijkste actoren. Een gezamenlijke vorming zou hierbij van groot nut zijn.

Mijnheer de minister, hoe ziet u de problematiek van de relatie van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap met 11.000 ambtenaren enerzijds en de openbare instellingen met 24.000 personeelsleden anderzijds ? Hoe zult u die situatie regelen ? Het gaat hierbij in het bijzonder om het implementeren van de door de Vlaamse regering geformuleerde beleidsdoelstelling. (*Applaus bij de meerderheid*)

De voorzitter : De heer Vandenbossche heeft het woord.

De heer Dany Vandenbossche (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, de belangstelling van de politieke overheid voor de ambtenarij is de voorbije twintig jaren sterk toegenomen. De uitwerking van wat men public management is gaan noemen, is daar niet vreemd aan. In de jaren tachtig waren de ambtenaren de zondebokken bij uitstek. De besparingsmaatregelen uit die tijd leren ons dat men er stee-

Vandenbossche

vast van uitgang dat de ambtenaren met te veel waren, en vooral, dat ze niet naar behoren functioneerden. Uit besparingsoverwegingen verminderde men het ambtenarenkorps, zonder dat men daarbij veel aandacht schonk aan de gevolgen voor de arbeidsmotivatie van het personeel.

Eind jaren tachtig en in de loop van de jaren negentig werd met meer diepgang over het functioneren van de overheid en in het bijzonder over de administratie gedebatteerd. Er waren vragen aan de orde als : hoe kan men de administraties efficiënter laten functioneren ? Hoe motiveert men het ambtenarenkorps ? Hoe bewerkstelligt men een performante dienstverlening aan de bevolking ? Toen de Vlaamse administratie vorm kreeg in het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, deed zich een ongelooflijke kans voor. Men kon een nieuwe administratie opbouwen met een goed financieel kader. De toenmalige minister van Ambtenarenzaken Luc Van den Bossche introduceerde nieuwe processen in de Vlaamse administratie.

In die periode voerde men het matrixmodel in. Dat model dateert dus niet uit de jaren zeventig, zoals men hier heeft beweerd. De evaluatietechnieken en -momenten vereisten van die Vlaamse administratie grote aanpassingen en inspanningen. Meer dan tien jaren later, en na vele ingrepen, kan men het nieuwe statuut, de nieuwe organisatie en de oprichting van de VOI's evalueren. Op basis van die ervaringen kunnen ongetwijfeld verbeteringen worden doorgevoerd. Maar een volledige herstructurering van de administratie komt wellicht te vroeg. De beleidsnota van minister Sauwens bevat uitgangspunten die met het regeerakkoord overeenstemmen. Maar hoe de administratie er concreet zal uitzien, is niet in die beleidsnota te vinden. Wellicht zullen we daarvoor moeten wachten op de beleidsbrief.

Volgens de heer Taylor komen de beslissingen van Leuven neer op een grote reorganisatie. Het is nog maar de vraag of dat zo wel is. Ze wekken die indruk wel. De Vlaamse administratie is een modern georganiseerde en werkende administratie. Die moet verder kunnen evolueren. Maar ze moet ook de kans krijgen om de aanpassingen van de voorbije tien jaren te verwerken. Er is hier al gezegd dat de efficiëntie en de dienstverlening van de Vlaamse administratie in internationale vergelijkingen goed scoort. Natuurlijk vertonen het bestaande statuut en de structuur een aantal gebreken die snel moeten worden verholpen.

De heer Mark Van der Poorten : U zegt dat de herstructurering iets te vroeg komt. Mag ik daaruit begrijpen – u was zelf vroeger ambtenaar – dat u zoals ik bij de beleidsbrief van vorig jaar, er ook voor pleit een standstill in te bouwen omdat de hervormingsprocessen elkaar in een recent verleden zo snel hebben opgevolgd, dat het reëel gevaar bestaat dat een aantal ambtenaren niet meer kunnen volgen. Het blijkt dat sommige ambtenaren dit vernieuwingsproces op dit ogenblik niet meer aankunnen. Een organisatie moet zich voortdurend aanpassen aan de maatschappelijke veranderingen, maar soms is er nood aan een aanpassingsperiode om al deze vernieuwingen te integreren. Deelt u deze mening ?

Persoonlijk vind ik dat de beleidsnota van Leuven verder gaat. Er worden grote stappen gezet naar een stringente herstructurering van de administratie. Deelt u deze mening of deelt u eerder de eerste mening ?

De heer Dany Vandenbossche : De eerste mening hoeft de tweede niet noodzakelijk uit te sluiten. Ik kan moeilijk in naam van de minister antwoorden. De hervorming van de Vlaamse administratie is al een hele tijd bezig en dat houdt meteen in dat wordt afgestapt van het matrixmodel, dat de twee horizontale departementen worden samengevoegd en dat kerntaken worden omschreven. De vraag is hoe snel men deze herstructurering tot stand wil brengen. Ik heb begrepen dat daarvoor twee jaren worden uitgetrokken. Ik zal later de beslissingen van Leuven verder bespreken.

De voorliggende beleidsnota beantwoordt aan de optie die men over het bestuurlijk beleid in het regeerakkoord heeft opgenomen. De beleidsnota vertoont soms een gebrek aan duidelijkheid. Dit wordt waarschijnlijk wel opgelost in de beleidsbrieven en concreet gemaakt door de Leuvense beslissingen.

De heer John Taylor : Vindt u de Leuvense tekst een concrete uitwerking van de beleidsnota ?

De heer Dany Vandenbossche : Ik zie geen tegenstrijdigheid.

De heer John Taylor : Vindt u het een verduidelijking ?

De heer Dany Vandenbossche : Ik vind het een verduidelijking.

De heer John Taylor : De titel zegt dat het om principes gaat, om een hertekening van het Vlaams

overheidslandschap. Vindt u dat dit verder bouwt op de beleidsnota ?

De heer Dany Vandenbossche : Kunt u tegenstrijdigheden opsommen tussen de beleidsnota en de beslissingen die in Leuven werden genomen ? Men kan zeggen dat in Leuven zaken werden beslist die niet in de beleidsnota staan vermeld. Daar ben ik het mee eens. Maar zij zijn niet noodzakelijk tegenstrijdig met wat in de beleidsnota staat, ten minste niet als men spreekt van een strategische nota.

De heer John Taylor : We zouden kunnen zeggen dat de beleidsnota minder strategisch is dan de tekst van Leuven. Maar dan vertrekt u van een verkeerd uitgangspunt bij het definiëren van een beleidsnota.

De heer Dany Vandenbossche : De overheid moet in het beleid dat zij uitstippelt op diverse domeinen, zoals de zorg voor het milieu en maatregelen tegen uitsluiting, zelf het goede voorbeeld geven. Het voorbeeld dat de overheid geeft, moet de volle aandacht krijgen. Concreet kan worden gedacht aan de aanstelling in alle departementen en VOI's van een milieucoördinator. Dit is een mogelijkheid. In de strijd tegen uitsluiting en voor gelijke kansen moet de Vlaamse overheid eveneens een voortrekkersrol spelen. Hoewel dit in de huidige maatschappelijke context niet zo vanzelfsprekend is, wijst de beleidsnota terecht op de toenemende druk van de maatschappij op de overheid. De overheid moet resultaatgericht werken. Dat stelt hoge eisen aan het personeel. De nota toont dan ook aan dat mensen die niet meer mee dreigen te kunnen, de nodige aandacht verdienen. De nota beperkt zich evenwel tot die vaststelling. Hoe het verder moet, is nog niet concreet uitgewerkt.

Het is wenselijk dat de overheid zich over dit probleem buigt. Het niet-meer-meekunnen van personeel werkt enerzijds stigmatiserend voor de betrokkenen en beperkt anderzijds het arbeidspotentieel. Dit onvermogen kan verschillende oorzaken hebben. Daarom vraagt het ook om verschillende oplossingen. Het is in dit verband interessant om te weten of het doelgroepenbeleid, bijvoorbeeld inzake gehandicapten, allochtonen of vrouwen, verder zal worden uitgewerkt.

De federale en de Vlaamse overheid hebben zich in hun regeerakkoorden tevens uitgesproken voor een doorgedreven administratieve vereenvoudiging. Het slagen van dit ambitieuze programma is onder meer afhankelijk van de goede samenwerking tussen de verschillende overheden. Die samenwerking is alleszins noodzakelijk voor de reali-

satie van het eenheidsloket. Door de federale overheid werd een regeringscommissaris benoemd die belast is met de administratieve vereenvoudiging. Worden de verschillende overheden bij deze werkzaamheden betrokken ? Wordt er inzake dit eenheidsloket overlegd en samengewerkt tussen de verschillende overheden ?

De beleidsnota verwijst ook terloops naar de uitbreiding van het telewerken. Hieraan is tijdens de vorige regeerperiode al aandacht besteed. Er is toen een – overigens succesvol – proefproject opgezet. De idee van werken op afstand is beloftevol. Het kan bijdragen tot het oplossen van de mobiliteitsproblematiek en tot een betere combinatie van gezin en arbeid. Toch zijn hier enkele nadelen aan verbonden. Niet iedereen zal bereid zijn of de mogelijkheden hebben om thuis aan telewerken te doen. Mogelijke redenen zijn een gebrek aan plaats of de vrees voor sociaal isolement. Het werken op afstand kan diverse vormen aannemen. Zo zou men, naast de mogelijkheid om thuis te werken, ook de mogelijkheid kunnen bieden om samen met collega's in dezelfde woonomgeving telekantoren te vormen.

Ik heb het in mijn inleiding al over de Leuvense samenkomst gehad. Ik wil hier nog even op terugkomen. Er is in de jaren negentig een pleidooi gehouden om de magistratuur en de ambtenarij te depolitiseren. De politisering van de benoemingen en van de bevorderingen in de magistratuur en in de ambtenarij, werden door velen als een ziekte beschouwd. Als er in de Vlaamse administratie op het einde van de jaren tachtig al iets is gebeurd, is het ongetwijfeld het streven naar een objectieve aanwervingen en bevorderingen. Deze objectivering is in de Vlaamse administratie het sterkst en het snelst doorgedreven. Dat vraagt zowel van de ambtenarij als van de politiek een andere benadering.

Ik stel me ook vragen bij de verhouding tussen de kabinetten en de administraties. Hiervoor zou ik naar de federale plannen terzake willen verwijzen. Ik vind in de beleidsnota echter geen concrete maatregelen. De nota vermeldt natuurlijk wel de beperking van de bezetting van de kabinetten, maar bevat geen toekomstgerichte maatregelen inzake de verhouding tussen de kabinetten en de administratie.

Over de Leuvense samenkomst wil ik een drietal zaken opmerken. Het afbakenen van de kerntaken en het primaat van de politiek vormen de basis van de Leuvense nota. Dit laatste uitgangspunt is daarnet door de heer Taylor in een heel ander daglicht gesteld. Het primaat van de politiek betekent dat

Vandenbossche

de politieke overheid de beslissingen neemt en dat die beslissingsbevoegdheid duidelijk moet zijn. Het primaat van de politiek kan geenszins een terugkeer naar een politisering van de benoemingen of de bevorderingen betekenen.

De heer John Taylor : Wat vindt u van de aanwezigheid van vertegenwoordigers uit het maatschappelijk middenveld in sommige VOI's ?

De heer Dany Vandenbossche : Ik ben daar nog niet aanbeland, mijnheer Taylor. Wat wordt voorgesteld in Leuven, is het herbekijken van de VOI's en hun raden van bestuur. Op zich kan men daar weinig op tegen hebben. Er zitten in die raden immers mensen die er belang bij hebben daarin te zitten. Die doorlichting mag er dus komen, maar dan wel VOI per VOI. We kunnen immers niet spreken over de toestand in de VOI's in het algemeen.

De heer John Taylor : Ik had het over het feit dat een doorlichting van wie er in die raden van bestuur zit, belangrijk is.

De heer Dany Vandenbossche : Het gaat niet over een dergelijke doorlichting. Als men de nota van Leuven leest, dan merkt men dat het ten eerste gaat over de functie van de raden van bestuur, en ten tweede over de scheiding tussen de beleidsuitvoering en de beleidsvoorbereiding. Er zal met andere woorden worden nagegaan waar VOI's aan meer dan aan beleidsvoorbereiding doen.

De heer John Taylor : U bent er dus voorstander van dat in de raden van bestuur van sommige VOI's vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld een rol spelen.

De heer Dany Vandenbossche : Ik zeg u dat men dat VOI per VOI moet bekijken.

De heer Johan Sauwens : Ik zal straks een algemeen beeld geven van de beslissingen en intenties van de regering inzake het dossier van het bestuurlijk beleid. Ik denk dat veel van uw vragen dan zullen worden beantwoord.

De heer Dany Vandenbossche : Ik zal het nu niet meer over de VOI's hebben. Ik denk trouwens, mijnheer Taylor, dat het debat daarover hier nog moet worden gevoerd. Er moet immers nog een ontwerp van decreet komen. Ik zeg u enkel dat de aanwezigheid van sommige betrokkenen in raden van bestuur ernstige vragen oproept. Ik veeg die discussie dus zeker niet onmiddellijk van tafel. Ik

denk dat het streven naar meer zelfstandigheid voor de VOI's een goed uitgangspunt is, maar ik wacht op het ontwerp van decreet om de discussie daarover te voeren.

Ten slotte wou ik nog iets zeggen over de beleidsvoorbereiding en de beleidsuitvoering. De Leuvense beslissingen bouwen voort op een idee dat reeds lang in de Vlaamse administratie of de politieke overheid bestaat. De discussie moet genuanceerd worden gevoerd. Ik denk dat een veralgemening van de splitsing tussen beleidsvoorbereiding en beleidsuitvoering misschien niet altijd is aangewezen. Ik zou er veeleer op aandringen dat een betere afstemming tussen beide structureel wordt geregeld. (*Applaus*)

De voorzitter : De heer Holemans heeft het woord.

De heer Dirk Holemans (*Op de tribune*) : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, voor Agalev is de beleidsnota Ambtenarenzaken een nota die op een goede manier de grote lijnen uitstippelt. Ook wij twijfelen niet aan de goede bedoelingen van de minister.

Uit de nota van Leuven is gebleken dat we zullen discussiëren over de kerntaken. Ik heb de indruk dat u, als u het hebt over de druk van de maatschappij, teveel ingaat op marktendensen als liberalisering en deregularisering. Ik denk niet dat dit een eenduidige tendens is in onze samenleving : er zijn ook andere stemmen. Het kader reduceren tot de markt lijkt me een slecht begin voor een debat over kerntaken. Het mag niet zo zijn dat de lucratieve openbare diensten worden geprivatiseerd, terwijl de overheid blijft zitten met de moeilijke en vervelende klussen. We moeten daar behoedzaam mee omspringen.

Ik heb kennis genomen van de tekst van Leuven. Ook ik zie geen tegenstelling met de beleidsnota. Toch was ik verbaasd over de snelheid waarmee de tekst er kwam, en het feit dat dit niet werd aangekondigd. Ik kan me voorstellen dat er bij de ambtenaren toch wel wat vragen zijn gerezen. Enkele maanden geleden verklaarde u nog in een interview dat u vooral rust wilde brengen in de ambtenarij. Dit is wel een bijzonder soort rust. Het personeel moet in de toekomst sterk betrokken worden bij de veranderingen.

Zoals de heer Vandenbossche zei : de overheid moet zelf het voorbeeld geven. In het bedrijfsleven duikt het begrip 'verantwoord ondernemerschap' steeds meer op. Dat geldt evengoed voor de overheidsadministratie. Als grote werkgever heeft die

Holemans

een belangrijke verantwoordelijkheid in het voeren van een diversiteitsbeleid qua personeel, met aandacht voor allochtonen en laaggeschoolden. Door dat de bevolking steeds meer verwacht van de overheid, neemt de druk op het personeel toe. Ze moeten performanter zijn. Zoals een enquête verleden jaar aantoonde, stijgt ook de prestatiedruk. Men moet zich afvragen of iedereen die druk aankan. Wat gebeurt er als dit niet het geval is? Hoe zit het met de verantwoordelijkheid van de overheid als grote werkgever tegenover laaggeschoolden? Men kan moeilijk volhouden dat de privé-sector een dergelijke verantwoordelijkheid heeft – de banken hebben terzake net nog een initiatief genomen – en zelf achterblijven.

De tekst van Leuven heeft het over een herverkeveling van het overheidslandschap, VOI's inbegrepen. Dat lijkt me heel belangrijk. Het voorstel om enkele categorieën te maken, lijkt me goed. Per categorie moeten er dan duidelijke regels komen inzake transparantie, controle en sturing. Daar lijkt me nood aan te zijn.

Minister Johan Sauwens : De commissie voor Financiën heeft samen met heel het Vlaams Parlement steeds gevraagd om meer transparantie bij de verzelfstandigde organen.

De heer Dirk Holemans : Als nieuw parlementslid kan ik dat alleen maar bijtreden. Het is zeer moeilijk om een zicht te krijgen op de interne werking van VOI's.

U hebt het over de mogelijkheid van externe verzelfstandigde overheidsagentschappen. De tekst omschrijft niet wat dat precies inhoudt. Ik wil terzake alleen maar verwijzen naar de ervaring in de Angelsaksische landen. In Groot-Brittannië werkte men met de zogeheten quangos, de Quasi-Autonomous Non-Governmental Organizations. Hierop is heel wat kritiek gekomen. We kunnen misschien iets leren uit die ervaringen. Ik meen dat de balans daar te sterk is overgehield naar uitbesteding. Nu komt men daar wat op terug omdat men er de zure vruchten van plukt. Die externe agentschappen houden zich bezig met zaken van algemeen belang die nu deels of volledig door de markt worden uitgevoerd. Ik denk dan bijvoorbeeld aan waterzuivering, afval of elektriciteit.

Ik vind dat we terzake meer in zogenaamde regulators moeten voorzien. In de Verenigde Staten heeft men het dan over public utility commissions. Als men bepaalde taken gaat uitbesteden aan marktac-

toren, staat de overheid immers niet sterk genoeg om die contracten bevredigend te bespreken en af te dwingen, en om de performantie van die al dan niet semi-verzelfstandigde organen te controleren. Men moet bekijken of er geen al te hoge prijs wordt bepaald en of de overheid de goede werking op het terrein kan controleren.

Wat betreft publiek-private samenwerking heeft de CVP het voorstel gedaan om een kenniscentrum op te richten. Daaruit spreekt duidelijk dezelfde bezorgdheid. We moeten komen tot een soort van 'public utility commission': een huis met verschillende kamers, die voor de verschillende sectoren toezicht houden op het goed uitvoeren van taken van publieke orde door marktconforme organisaties. Wat dat betreft, zijn we toe aan een nieuwe 'countervailing power'. Er zijn momenteel immers actoren op de markt die inzake kennis, knowhow, lobbying en onderhandelingsmacht sterker staan dan de overheid.

Wat ik in de beleidsnota mis, ook in de meer concrete nota van Leuven, is de afslanking van de kabinetten. Misschien wordt daarnaar verwezen als men het heeft over de betere scheiding tussen het uittekenen van het beleid en het uitvoeren ervan. Expliciet heb ik daarover echter niets teruggevonden. Daarover zou ik dus toch nog iets concreters willen vernemen. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter : De heer Van Vaerenbergh heeft het woord.

De heer Etienne Van Vaerenbergh *(Op de tribune)* : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, ik zal het niet hebben over de verhouding tussen enerzijds Leuven en anderzijds de regeringsverklaring en de beleidsnota. Ik wil gewoon de volgende vergelijking maken. De regeringsverklaring is een huis. De beleidsnota is een kapstok die men in dat huis heeft geplaatst. Het kostuum dat men aan die kapstok heeft gehangen, is de uitvoering van Leuven. Voor ons zijn er dus geen tegenstellingen. Zonder daar verder op in te gaan, wou ik dat toch nog eens benadrukken.

Ik wil wel iets meer zeggen over de mens achter de ambtenaar. Alle organisaties, zowel overheidsorganisaties als privé-organisaties, hechten steeds meer belang aan de menselijke factor. Daarom mag een nota over ambtenarenzaken niet alleen over strategieën, doelstellingen, processen en informatica gaan. Die zaken zorgen er alleen voor dat een organisatie mogelijk wordt. Het zijn echter de mensen die ervoor zorgen dat een organisatie goed kan

Van Vaerenbergh

werken met de doelstellingen waarvoor ze werd opgericht.

Mijnheer de minister, in uitvoering van uw beleidsnota moet er dan ook rekening worden gehouden met een aantal aandachtspunten die de mens achter de ambtenaar zoeken. Ik zal drie van die aandachtspunten heel kort bespreken : het leiderschap, de grotere mobiliteit en het partnerschap met het personeel.

In het ambtenarenapparaat moet het duidelijk zijn wie de leider is in dat apparaat. Het succes van de werking van dat apparaat hangt volledig af van degene die de top bekleedt en dus het apparaat stuurt. De volledige organisatie staat of valt daarmee. Daarom zult u zeer veel aandacht moeten schenken aan de selectie van de mensen, alsook aan de evaluatie, de bijsturing, de vervanging, de vorming en de opleiding. Men moet ook nagaan hoe dit allemaal dient te gebeuren. Moet er niet periodiek bij de minister verantwoording worden afgelegd en moet er niet kritischer worden opgetreden ?

De grotere mobiliteit is momenteel een echt mode-woord in de ambtenarij. Het is onvermijdelijk dat er in de Vlaamse administratie een grotere mobiliteit tot stand komt, als ze goed wil functioneren in dienst van de samenleving. Onze samenleving wordt op dit ogenblik almaar flexibeler, mobieler en sneller. Als de samenleving die kenmerken draagt, moet ook de ambtenarij die kenmerken dragen. Er rijst echter een probleem wanneer men rekening houdt met de mens achter de ambtenaar. Zijn wij het in onze Vlaamse ambtenarencultuur gewoon om functioneel en geografisch mobiel te zijn, evenals in onze tijdsindeling ? Vergt dit geen cultuurschok in plaats van louter organisatorische aanpassingen ? Zal deze mobiliteit verplicht worden, zal ze vrijwillig zijn of zal ze gestimuleerd worden ? Dat zijn vragen die we in de loop van de komende jaren samen moeten beantwoorden.

Het derde aandachtspunt is het partnerschap met het personeel. Het goed functioneren van een organisatie is in grote mate afhankelijk van het feit of de werknemers zich goed in hun vel voelen. Ik merk in dit verband tot mijn grote tevredenheid dat u een deel van het beleid wilt richten naar wat de synergie tussen de professionele en de persoonlijke sfeer wordt genoemd. Dit is terecht. De tijd van de yuppies ligt immers grotendeels achter ons. Werknemers willen nu meer evenwicht tussen werk en privé. Het meest recente Vlaamse voorbeeld

daarvan is de CAO die de Vlaamse regering met de zogenaamde witte sector afgesloten heeft. Ik hoop dat u met de ambtenaren dezelfde weg kunt opgaan en dat u daarbij, in het kader van het partnerschap, vooral de betrokkenheid zult promoten. De motivatie om zich in te zetten voor zijn werk is ongetwijfeld groter wanneer men zich betrokken voelt. Het is misschien moeilijk om alle personeelsleden bij de conceptie en de uitvoering van uw beleid te betrekken, maar het moet toch worden betracht.

De voorzitter : De heer Van der Poorten heeft het woord.

De heer Mark Van der Poorten : Mijnheer Van Vaerenbergh, ik volg uw pleidooi met veel aandacht, maar wat u net zei, doet mij toch even opschrikken. U hoopt dat we dezelfde weg opgaan als in het akkoord voor de social-profitsector. Bedoelt u dan dat men ook voor de ambtenarij naar een soortgelijk systeem moet, waarbij de ambtenaar op 50 jaar kan vertrekken ? In dat geval stel ik me toch vragen, ten eerste inzake de betaalbaarheid op lange termijn, en ten tweede inzake een mogelijk zeer nefast maatschappelijk verschijnsel. Kan men tegen mensen van bijvoorbeeld 50 jaar zeggen dat zij niet meer bruikbaar zijn voor de maatschappij ? Welk potentieel aan knowhow en ervaring zetten we dan niet opzij ? Pleit u daarvoor ?

De voorzitter : De heer Van Vaerenbergh heeft het woord.

De heer Etienne Van Vaerenbergh : Mijnheer Van der Poorten, ik wil enkel wijzen op het feit dat de verhouding tussen enerzijds de overheid, de minister en zijn administratie en anderzijds de mensen die deze administratie uitmaken, op een andere manier moet en kan worden ingevuld. Men moet rekening houden met een aantal omstandigheden. Een van die omstandigheden situeert zich in een volledig andere context, niet in het kader van ambtenarenzaken maar in het kader van privé-overeenkomsten, voornamelijk in de gesubsidieerde privésector. Men heeft daarbij gezegd dat de werknemer wel degelijk belangrijk is, maar dat er rekening moet worden gehouden met de omstandigheden waarin hij werkt. Ik wil dit niet transponeren, ik vraag alleen aandacht voor de problematiek van de ambtenaar. Ook daarover dient te worden overlegd tijdens de onderhandelingen. Een ambtenaar is immers niet enkel een ambtenaar, maar ook een persoon. Er moet worden gestreefd naar de optimale verhouding tussen de ambtenaar en de persoon en zijn gezin. Er zijn misschien andere mogelijkheden en die moeten bespreekbaar worden.

Van Vaerenbergh

Mijnheer de minister, betrokkenheid betekent dat u de meningen en de kritiek van uw personeel ter harte neemt en er rekening mee houdt. Betrokkenheid houdt evenzeer in dat u de personeelsleden meer verantwoordelijkheid geeft en ontplooiingskansen biedt. De menselijke factor moet in de toekomst een rol spelen in het ambtenarenbeleid. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter : Minister Sauwens heeft het woord.

Minister Johan Sauwens *(Op de tribune)* : Mijnheer de voorzitter, dames en heren, er is een tijd geweest dat ambtenarenzaken zo goed als nooit ter sprake kwamen in het parlement. Strikt genomen zijn ze natuurlijk een zaak voor de uitvoerende macht, die ervoor moet zorgen dat de winkel goed draait. Het is goed dat we nu samen over de organisatie van de ambtenarij nadenken. Daarvoor zijn er twee redenen. Ten eerste bepaalt de kwaliteit van de mensen en van de organisatie voor een stuk het beleid. Dat is belangrijk ten aanzien van de burgers, de bedrijven en de verenigingen. Ten tweede hebben we als grootste werkgever in Vlaanderen een gemeenschapsopdracht en een voorbeeldfunctie.

Wat in de beleidsnota staat, bouwt voort op een aantal fundamentele die tijdens de vorige legislatuur werden gelegd. Ze getuigen van een nieuw inzicht en een nieuwe managementcultuur. Uit de vergelijking met de federale administratie en andere Belgische en Europese administraties blijkt duidelijk dat de Vlaamse administratie reeds een bepaald niveau heeft bereikt. Wekelijks ontvangen we vragen van mensen die een overplaatsing naar onze administratie wensen. Op een krappere werkende arbeidsmarkt is dit een belangrijk gegeven.

We willen niet alles op zijn kop zetten. Het veranderingsproces zal gebeuren in samenspraak met mensen uit de administratie. Ondertussen blijven de evaluaties doorgaan. De regering heeft een vrij strenge, maar correcte evaluatie gemaakt. De planningsgesprekken en evaluaties mogen op een nog strengere wijze worden ingezet dan vroeger.

We willen de relatie met de vakbonden zo goed mogelijk houden. Dat houdt in dat we constant overleg plegen en de vakbonden ook betrekken bij de veranderingen. De aankondiging van de beslissing van Leuven is niet bedreigend overgekomen op de organisatie. We staan in rechtstreeks contact met de leidinggevende ambtenaren. Ze vinden het goed dat er eens aan de boom wordt geschud en

dat een aantal zaken opnieuw worden bekeken vanuit een zero-basedopstelling. Er bestaat wel wat onrust in de VOI's, maar daarop zal ik straks terugkomen. Die heeft vooral te maken met de vrij bevestigde situatie waarin ze zich bevonden en waardoor sommige structuren een eigen leven leidden.

Nadat in comité-A een mini-akkoord tot stand kwam, werden de sectorale besprekingen over de CAO 1999-2000 aangevat. Ze worden voortgezet, want ze zijn van groot belang voor de vertrouwensrelatie met het personeel. Die relatie is essentieel voor het slagen van de operatie zelf. Ik hoop dat we in de loop van de volgende maanden nog de gelegenheid krijgen om daarover tussentijds te rapporteren. Dat zal zeker het geval zijn bij de behandeling van het ontwerp van decreet. Als het parlement daarom vraagt, zullen we dat debat voeren.

In Leuven hebben we afgesproken om orde te scheppen in het vaak verwarrende, overlappende overheidslandschap. We zullen daartoe voor het einde van dit jaar een decretaal initiatief nemen. We willen de verschillende vormen van overheidsdiensten categoriseren. We kennen de dienstverlening tegen betaling, zoals De Lijn. We kennen de diensten betaald door de begroting, zoals VDAB en VRT. Er zijn de instellingen met 'financiële tegemoetkoming aan derden', waaronder VHM en Kind en Gezin. Er zijn de vennootschappen met overheidskapitaal, zoals Gimvindus en Aquafin. Er zijn de DAB's, Diensten met Afzonderlijk Beheer, zoals sommige culturele centra en de regionale luchthavens. Het Vlaamse overheidslandschap is snel gegroeid : bepaalde maatschappelijke behoeften hadden een snel antwoord nodig. Er is nogal wat wildgroei ontstaan. Dat moet allemaal eens op een rijtje worden gezet.

We zullen komen tot een herverkaveling van het Vlaamse overheidslandschap. Niet alles moet veranderen, maar we willen wel alles – zonder heilige huisjes, zonder taboes – herbekijken. Waarom is dit een VOI, waarom is dat verzelfstandigd of een DAB ? Wat is de strategische doelstelling daarachter ? Moet dat zo blijven ? Waarom lopen bepaalde subsidiestromen via een VOI en andere rechtstreeks vanuit de administratie ? Kan dat niet beter gecoördineerd worden ? Kan daar niet meer duidelijkheid in worden gebracht ?

Heel wat VOI's zijn een soort van voortzetting van oude Belgische structuren. Een aantal andere is opgericht om bepaalde mensen te kunnen aanstellen en zijn dan uitgegroeid tot een echte structuur. We willen homogene pakketten nastreven. De verschillende taken en rollen van het ministerie van

Sauwens

de Vlaams Gemeenschap en de VOI's moeten worden afgelijnd. In hoeverre moeten instellingen verzelfstandigen? Moet dat intern of extern gebeuren?

Dat willen we toetsen aan de hand van vier dimensies. Ten eerste willen we de mate van betrokkenheid van derden bij de beleidsuitvoering bekijken. Leidt de directe en formele betrokkenheid van maatschappelijke actoren tot een toegevoegde waarde bij de beleidsuitvoering? Een tweede factor is de mate van financiële betrokkenheid van derden. Ik denk aan de VLAM, waar een belangrijk deel van de financiering uit de sector zelf komt. Ten derde is er de mate van betrokkenheid van andere bestuurslagen, namelijk de provincies en de steden en gemeenten. Als laatste dimensie hebben we de beschikbaarheid van kennis en competentie. We mogen niet alles opdelen vanuit een theoretisch concept. In hoeverre kunnen we de beschikbare capaciteit ontdebellen en hoeveel zal dat kosten?

Ik wil als concreet voorbeeld De Lijn aanhalen. Ik loop nu vooruit op de zaken, en ik geef hier mijn persoonlijke mening en geen regeringsstandpunt. We zouden met enkele honderden topmensen heel het mobiliteitsdossier moeten sturen zoals in Nederland. Het kerndepartement heeft de kennis en competentie om zelf de beheersovereenkomst met de diverse vervoersmaatschappijen op te stellen. Dat lijkt mij de politieke opdracht. Die capaciteit moeten de Vlaamse Gemeenschap en de administratie zelf bezitten. De kerndepartementen zelf moeten kennis verwerven voor de beleidsvoorbereiding, -controle en -evaluatie. In hoeverre moeten we voor De Lijn nog in een tussenschot voorzien voor de organisatie van het rittenschema en het vervoersaanbod? Dat soort debatten zullen we samen moeten voeren. We moeten een ministerie creëren, waar de kerndepartementen zo veel mogelijk of vrijwel alle kennis in huis hebben voor de beleidsvoorbereiding en -evaluatie. Hierbij zal intern een verzelfstandiging plaatsvinden: dit leidt tot de agentschappen. We zullen waarschijnlijk ook een aantal taken afstoten. Externe verzelfstandiging staat echter niet gelijk aan privatisering. We moeten ook de rol van de raden van bestuur opnieuw bekijken.

De nieuwe politieke cultuur moet bovendien een antwoord geven op historisch gegroeide situaties. Ik geef het voorbeeld van de NMBS. De kritiek van het Vlaams Parlement was erg sterk. U herinnert zich waarschijnlijk nog de discussies over de

investeringsprogramma's. Er was een enorme frustratie op federaal niveau omdat de minister van Verkeer op de interpellaties in de kamer antwoordde dat hij daarover niets te zeggen had. Dat was de periode van de grote verzelfstandiging, van de grote objectiviteit.

In één van de essentiële maatschappelijke uitdagingen, het sturen van het mobiliteitsbeleid, was de verzelfstandiging echter een eigen weg gaan volgen die veraf stond van de vraag van de bevolking. Ik neem deze uitspraak voor mijn rekening. Het politieke niveau was zelf niet in staat om in te grijpen, tenzij één keer per jaar via het bepalen van de overheidsdotatie. Als men ergens een kloof met de burger heeft laten ontstaan, dan is het door de politieke verantwoordelijkheid te laten verdwijnen. Dat is iets heel anders dan depolitiseren of het opnieuw gaan politiseren van een structuur die belangrijke maatschappelijke opdrachten vervult. Daarover moet het beleidsdebat gevoerd worden. Hierin moet de minister zijn verantwoordelijkheid kunnen nemen. Daarvoor moet het parlement de ministers ter verantwoording kunnen roepen. Daarom is er het onderscheid tussen enerzijds beleidsvoorbereiding en -evaluatie en anderzijds beleidsuitvoering.

Het is zeker de bedoeling die kerndepartementen te realiseren. Die homogene pakketten die beter aansluiten bij de bevoegdheden van de minister, zullen meebrengen dat de kabinetten bijna volledig afgeschaft kunnen worden. Binnen de Vlaamse regering werden een aantal kabinetten al erg afgeslankt ten opzichte van de vorige regeerperiode. Men moet die kerndepartementen zo uitbouwen dat de ministers enkel nog moeten worden omringd met een paar persoonlijke medewerkers die mee in het college van de regering zitten en die de kans krijgen om mee over andere beleidsdomeinen standpunten te bepalen. In de regering nemen de ministers ook standpunten in over zaken die niet onder hun verantwoordelijkheid ressorteren. Wat mij betreft, mogen de kabinetten, indien mogelijk, dus worden afgeschaft. We zullen echter wel kabinetten nodig hebben om samen met de administratie het beleid waar te maken.

We hebben een bijzondere opdracht toevertrouwd aan de secretarissen-generaal Stroobants en Victor om de hervorming voor te bereiden, te werken aan een ontwerp van decreet, het nieuwe organisatie-model uit te tekenen en om alle noodzakelijke coördinerende initiatieven te nemen. Ik heb voor elke secretaris-generaal in de persoonlijke doelstelling een aantal generieke afspraken voor 2000 mee opgenomen. Op deze manier wordt het project niet

Sauwens

enkel gedragen door het politieke niveau. Het moet worden aangebracht door de organisatie zelf. Regelmatig zal men het personeel bevragen om inhoud te geven aan de totaliteit van de operatie. Van de matrix als model wordt hierbij afgestapt. De administratie wordt wel hersteld in haar dienende functie. Er zal uiteraard een horizontaal departement zijn, zoals de personeelsdienst, de financiële dienst, facility management, enzovoort. Deze moeten mee diensten verlenen aan de verticale kerndepartementen, die uiteindelijk de contacten met het publiek moeten uitbouwen.

Een aantal collega's hebben gewezen op het belang van de menselijke component. Ze hebben volkomen gelijk. We moeten hiermee rekening houden indien we een aantrekkelijke werkgever willen blijven en nieuwe mensen willen aanwerven in een steeds krapper wordende arbeidsmarkt. We moeten werken met een nieuw beloningsbeleid dat minder rekening houdt met het klassieke systeem van diploma's en anciënniteit en meer verlonen op basis van verantwoordelijkheid die men zelf heeft opgenomen. Ook de eigen resultaten en die van het team waarbinnen men werkt, spelen daarbij een rol. We zullen meer gebruik maken van een prestatie management.

Mijnheer Taylor, we hebben beiden zitting gehad in de commissie voor Ambtenarenzaken. Ik pleitte toen ook al voor de vereenvoudiging van het PLOEG-systeem en het wegwerken van een overdreven bureaucratisering van onze managementprocessen. Ik heb dit mee opgenomen in mijn beleidsnota. We zullen dit jaar reeds een aantal stappen zetten om sneller en eenvoudiger te werken. Ook het alternatief werken is hieraan gekoppeld. We willen niet per se origineel zijn. Wel willen we de woon- en gezinssituatie beter afstemmen op de werkomgeving. Als werkgever willen we hierbij een performant wervingsbeleid kunnen voeren. Als overheid hebben we ook een voorbeeldfunctie om een deel van de oplossing te bieden voor het mobiliteitsprobleem.

Mijnheer de voorzitter, als minister van Ambtenarenzaken heb ik bij dit alles een belangrijke inbreng. Alle collega's zullen dit echter moeten ondersteunen. Bij de herwaardering van de functioneel bevoegde minister inzake het informatica- en het personeelsdossier zullen alle ministers meer verantwoordelijkheid, vrijheid en autonomie krijgen. We zullen de begrotingen departementeel opsplitsen. In 2000 is dat reeds zeer duidelijk merkbaar. Dit zal nog meer worden doorgetrokken.

Wanneer we met De Lijn en de VLM discussies voeren, dan zullen de ministers van Mobiliteit en Landbouw daar direct bij worden betrokken. Vanuit hun aanvoelen en hun politieke verantwoordelijkheid zal de zaak mee worden gestuurd.

Wat dat betreft, is er niet alleen een rol weggelegd voor de commissie voor Ambtenarenzaken maar ook voor het volledige parlement. Ze moet de regering daarover regelmatig ondervragen en ervoor zorgen dat deze operatie leidt tot een zo groot mogelijke efficiëntie. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter : Vraagt nog iemand het woord ?
(Neen)

Met redenen omklede moties

De voorzitter : Door de heren Van den Abeelen, Holemans, Vandenbossche en Van Vaerenbergh werd tot besluit van de behandeling van deze beleidsnota een met redenen omklede motie ingediend. Ze zal worden gedrukt en rondgedeeld.

Door de heer Van Baelen en door de heren Taylor en Van der Poorten werden tot besluit van de behandeling van deze beleidsnota met redenen omklede moties aangekondigd. Ze moeten uiterlijk vrijdag 7 april 2000 om 17 uur zijn ingediend.

De bespreking is gesloten.

Wij zullen op woensdag 26 april 2000 om 16 uur de hoofdelijke stemmingen over de moties en de beleidsnota houden.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter : Dames en heren, hiermede zijn wij aan het einde gekomen van onze werkzaamheden voor deze voormiddag.

Wij komen om 14.30 uur opnieuw bijeen om onze agenda verder af te handelen.

De vergadering is gesloten.

– *De vergadering wordt gesloten om 13.24 uur.*
